HINNATÕUS

Tööstuse tormihoiatus: raskeks alles läheb

Piima hind on viimase aastaga kolossaalselt tõusnud, liha hind poole aastaga kõvasti kasvanud – Rannarootsi lihatööstuse juhi Roland Lepa sõnul annab see tunnistust vaid ühest: ees ootab raske aeg. ▶ 6–7

KINNISVARA

"Mõnes mõttes on buum, aga see on hea"

Linn on kraanasid täis, ehituslubasid jagatakse järjest enam, kuid kinnisvaraettevõtjad buumiohtu ei näe, sest olukord on nende sõnul kontrolli all ja kinnisvaramulli lõhkemisest seekord rääkida ei saa. ▶ 8–9

INVESTOR

Maailma börsid pilvitu taeva lummuses

Aktsiad on pikka aega ühtepanu rallinud, võlakirjad ignoreerivad pessimistlikke prognoose, kallinenud on ka kuld, mis tavaliselt hiilgab siis, kui aeg on kehv. Turuosalised aga näivad muretud. Kas õigusega? ▶ 14–15

Äripäev

Ausalt ja kartmatult

PÄEVA TEGIJA ▲

Sõõrumaa lööb kaardid segi

Lisaks Jüri Mõisale, kelle muud tegemised on nii palju juttis, et ta leiab endas jõudu ja tahtmist Tallinna asjadesse sekkuda, andis sarnasest soovist teada ka ettevõtja **Urmas Sõõrumaa.** Pealinnas võiks olla asjaajamine kiirem ja paindlikum ning sellesse tuleks rohkem kaasata kogemusega tegusate inimeste arvamust, põhjendas Sõõrumaa oma soovi. Ühegi parteiga ta ei liitu, vaid asub looma tegusate inimeste vennaskonda. Parteide omavahel jagatud protsentidesse tuleb nüüd tundmatu suurus sisse.

Kolmapäev, 21. juuni 2017
nr 119 (5717) **3 eurot**

EUR/USD	USD/EUR	EUR/SEK	EUR/RUB	NordPool	Euribor
1,1135 ▼	0,8976 ▲	9,7778 ▲	66,2500 ▲	30,74 ▼	-0,271 ▲

EDETABEL

Poliitikinvestorite TOP

Poliitikud eelistavad rikkust kasvatada pensionifondide ning kohalike ettevõtete toel, selgub nende investeeringuid lahates. ▶ 4–5

▲ **Seda, et tuleviku tarbeks tuleb raha kõrvale panna, räägivad paljud poliitikud ning paljud neist näitavad ka tegudega eeskuju.** FOTO: SANDER ILVEST / POSTIMEES / SCANPIX

LÜHIDALT

Ülikoolid vähendavad vastuvõttu

Tallinna Tehnikaülikool, Maaülikool ja Tallinna Ülikool vähendavad vastuvõttu bakalaureuseõppes, sest vähenenud on ka keskkoolilõpetajate hulk. TTÜ õppeprorektor Jakob Kübarsepp selgitas "Aktuaalsele kaamerale", et praegused koolilõpetajad on sündinud ajal, mil sündimus oli väike. Teise põhjusena tõi ta välja, et paljud lähevad välismaale õppima. Tartu Ülikool on neljast kõrgkoolist ainus, kus ei ole kavas õppekohtade arvu vähendada. Ülikool märkis, et mullune vastuvõtt oli edukas ning magistriõppes on kohtade arv tõusnud seoses rahvusvaheliste õppekavade lisandumisega.

Kaitseuuringute keskuse uueks juhiks saab Sven Sakkov

Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse uueks juhiks saab senine NATO Küberkaitse Koostöö Keskuse direktor, varasem kaitseministeeriumi asekantsler Sven Sakkov.
Keskuse juhi koht vabanes, kui selle eelmine juht Jüri Luik pidi siirduma välisministeeriumi poliitika asekantsleriks, kuid seoses ministritevahetusega IRLis sai temast hoopis kaitseminister.

RMK juhiks kandideerib vaid üks inimene

Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) juhatuse esimehe konkursile laekus tähtajaks üks sooviavaldus, tõenäoliselt esitas selle RMK praegune juht Aigar Kallas, kes vastavale küsimusele veel vastata ei soovinud, vahendas ERRi uudisteportaal.
Kallas oli RMK peadirektor aastatel 2002–2003, RMK juhatuse esimehena on ta ametis olnud alates 1. novembrist 2007. Nõukogu valis Kallase tagasi juhatuse esimeheks ka 2012. aastal.´RMK juhatuse esimehe ametikohale kandideerimiseks tuli esitada CV ja essee teemal "Visioon RMK juhtimisest".

PETTURLUS

Rahvusvahelised kelmid

Euroopas levib mahukas skeem, millega petturid proovivad kaubamärgi registreerimistaotluse esitanud ettevõtetelt võltsarvete saatmisega raha välja meelitada.

URMO ANDRESSOO
urmo.andressoo@aripaev.ee

Äripäev

Järjekordne juhtum läks kirja esmaspäeval, kui ettevõtetele sportimisteenuseid korraldava SportID kontorisse jõudis ümbrikusse pandud arve, mis palus 14 päeva jooksul tasuda Tšehhis registreeritud ettevõtte IP Direct s.r.o. pangakontole kaubamärgi registreerimise eest 1954 eurot.

"Olime eelmisel aastal maksnud 6500 eurot kaubamärkide kinnitamise eest. Sestap ma ei teadnud, et peaks üldse veel mingisugune arve tulema," ütles SportID tegevjuht Marti Soosaar, kes saatis arve kohta küsimuse ettevõtet kaubamärgi registreerimises esindanud patendibüroole Lasvet.

Järgmisel hommikul sai ta Lasveti partnerilt Villu Paveltsilt kirja, et tegu on võltsarvega.

Peen mäng

"See on isegi suhteliselt kahvatu lugu," tõdes Pavelts, kelle sõnul on ta kokku puutunud ka hulga rohkem läbimõeldud petuskeemidega. Näiteks on kasutatud Euroopa Liidu sümboleid, jättes endast mulje kui mõnest liidu allorganisatsioonist, kes summa tasumisel ettevõtte enda andmebaasis registreerib. Ka SportID-le registreerimisteenust pakkunud IP Directil on veebis kaubamärkide andmebaas üleval. "Nagu kunagi telefoniraamatutega – kui sind ei ole Telia andmebaasis, ei ole sind olemas," illustreeris Pavelts mõttemalli, mille abil end firmadele "müüa" proovitakse.

> **Eks see on ikka nii, et ühed ajavad ausat äri ja teised piiri peal. Ma ei oska öelda, kuidas viimased magavad, kuid närvisüsteem peab hea olema.**
> Villu Pavelts, Lasveti partner

Kuna kaubamärgi registreerimise taotluse esitanud ettevõtete nimi on pärast taotluslõivu maksmist nii-öelda õiges, WIPO või Euroopa kaubamärgiregistris avalikult leitav, otsivad osavamad petturid arvete usutavamaks tegemiseks kõik andmed ettevõtte kohta äriregistritest üles. Seejärel panevad ümbrikud kokku ja läkitavad need posti teel ettevõtete kontorisse.

"Meie kliendid saavad neid kogu aeg. See on üleeuroopaline probleem," möönis ka Eesti ja Euroopa patendivolinikuna tegutsev Pavelts. Müügiargumendiks olevatest andmebaasidest Paveltsi sõnutsi mingisugust õiguskaitset ettevõtjal enda kaubamärgile loota ei tasu.

Asja aetakse agaralt

"See on puhtalt ebaaus äri. Need, kes maksvad, arvavad, et siis ongi neil märk registreeritud ja Euroopa Liidu õiguskaitse olemas," möönis Pavelts. Skeemitajaid on tema sõnutsi palju ning olukordi, kus kliendid neilt postkasti tulnud arvete kohta pärivad, esineb tihti. "Kui aga sajast ettevõttest üks ära maksab, siis tasub see end ilmselt juba ära," arvas ta.

Samuti on petturite silmad pidevalt uute ohvrite leidmiseks nii-öelda autentsetes andmebaasides ringi vaatamas, märkis Pavelts. "Nii kui uued ettevõtted andmebaasi ilmuvad, läheb kiri kohe teele," ütles ta.

Pettuste vältimiseks soovitab Pavelts kasutada kaubamärgi registreerimisel professionaalset abi. Rahaline võit, mida ise asju ajades saavutatakse, on võimaliku ajakao ja takistuste kõrval tema sõnutsi marginaalne. "Teiseks, kui sa saad mingi arve või kirja, tuleb see läbi lugeda!" toonitas ta.

"Eks see on ikka nii, et ühed ajavad ausat äri ja teised piiri peal. Ma ei oska öelda, kuidas viimased magavad, kuid närvisüsteem peab hea olema," võttis ta teema kokku.

UC RENT
ESINEMISLAVAD | TELLINGUD
TELGID | SOOJAKUD | PIIRDEAIAD
TRIBÜÜNID | ILMASTIKUKAITSED
LAOHALLID | MÖÖBEL ÜRITUSTELE
RENT, MÜÜK ja PAIGALDUS
tel +372 51 75 920 | www.ucrent.ee

EMISSIOON

Nortal kaasas laienemiseks 15 miljonit eurot

KAURO TAFITŠUK
kauro.tafitsuk@aripaev.ee

Nortal korraldas võlakirjaemissiooni, kust saadud 15 miljonit eurot plaanib ettevõte kulutada tegevjuhi Priit Alamäe sõnul orgaanilisele kasvule.

Äripäevale antud intervjuus ütles Alamäe, et võlakirju ostsid tunustatud fondid, investeerimisfondid, pangad ja rikkad eraisikud ehk klassikalised investorid, kes paigutavad raha kapitaliturgudele. Eestist tuntumad investorid on tema sõnul Swedbanki pensionifondid.

Miks otsustasite just võlakirjade kasuks? Tahtsime oma kogukapitali lihtsustada. Kuna tegemist ei ole väga suure summaga, siis tahtsime minna võlakirjaturule, et hakata ehitama usaldust institutsionaalsete investorite seas. Tahame näidata investoritele, et suudame täita oma lubadusi, et meie prognoose saab usaldada.

Mis on laienemise eesmärk? Tegu on peamiselt orgaanilise laienemisega. Viimased kaks aastat oleme ajanud uut strateegiat, kus tahame luua selliseid suure mõjuga ja keerukaid projekte, millel on suur väärtus ja mis on huvitavad. Sellised projektid on ka inimressursi kõige parem kasutus.

Tahtsime hakata ehitama usaldust kapitaliturgudel institutsionaalsete investorite seas, põhjendas Nortali tegevjuht Priit Alamäe võlakirjade kasuks otsustamist. FOTO: ANDRES HAABU

Missugustele turgudele on plaan laieneda? On kolm koduregiooni: Eesti, Soome ja Rootsi. Kaks põhjamaad, milleni liikuda, on Taani ja Norra, samuti Põhja-Ameerika turg, kus meil praegu tegutseb üksnes paarkümmend inimest ja kus jagub tööd mitmeks aastaks. Suured projektid on algamas Pärsia lahe ääres, valitsussektoris.

Teie kasum kasvas eelmisel aastal kolmandiku võrra. Kuidas sellise tulemuse saavutasite? Kasv tuleb Nortali uue strateegiaga, tööjõu kasvuga ja parema tööefektiivsuse saavutamisega.

Mis on käibe-kasumi eesmärgid sel aastal? Oleme lubanud oma aktsionäridele ja investoritele, et kindlasti kasvame sel aastal nii käibes kui ka kasumis. Esimene poolaasta on näidanud positiivset trendi võrreldes eelmise aastaga, mis oli Nortali jaoks rekordaasta.

TASUB TEADA

Väljamaksed iga poole aasta tagant

Nortal kaasas võlakirjade emiteerimisega laienemiseks 15 miljonit eurot.
Võlakirjaemissiooni märkisid täis tunnustatud institutsionaalsed investorid.
Ettevõte kasutab kaasatud kapitali kasvu finantseerimiseks ning olemasolevate kohustuste refinantseerimiseks.
Võlakirjad on nimiväärtusega 100 000 eurot, viieaastase tähtaja ja 5protsendilise intressimääraga, mida makstakse välja poole aasta tagant.

kimbutavad kaubamärgitaotlejaid

IP Direct
International Patent & Trademark Directory

REGISTRATION OF THE INTERNATIONAL PATENT

› Order Number: 1170300906

› Sent Date:

› Int. Class:

› Title:

› International Application No:

› Publication Number:

› Publication Date:

› Payment Details:

Subject	Amount	
Filing Fee for Order 1170300906	1.929,00	EUR
Processing Fee	25,00	EUR
Additional Fee	0,00	EUR
Total Filing Fee	**1.954,00**	**EUR**

› Payment Methods:

Payment by Wire Transfer:

Beneficiary: IP Direct s.r.o.

Intellektuaalomandi organisatsiooni WIPO lehelt leiab näiteid dokumentidest, millega püütakse ettevõtjaid tüssata.
ALLIKAS: WIPO

PANE TÄHELE

Kümneid näiteid

Maailma Intellektuaalomandi Organisatsioon (WIPO) on võltsarvete probleemi teadvustanud ning on enda veebiküljel toonud kümneid näiteid arvetest, millega on püütud ettevõtjatel nahka üle kõrvade tõmmata.
Näidete hulgast leiab ka arve, mis on vormilt ja hinnalt identne SportID-le läkitatud ümbriku sisuga.
Uurimise alustamiseks ja asjale juriidilise käigu andmiseks palub WIPO kõigil, kes on võltsarve saanud, esitada nende kodulehel vastav kaebus.
Juhised, kuidas võltsarveid ära tunda ning kaebust koostada, leiab aadressilt **www.wipo.int/pct/en/warning**

SportID-le võltsarve saatnud ettevõtte andmed

Nimi: IP Direct s.r.o
Aadress: Olšanska 54/3, 130 00 Praha 3
E-posti aadress: info@ip-direct.org
Panga nimi: Ceska sporiteina a.s.
IBAN: CZ62 0800 0000 0019 2881 4233

toimetaja Rivo Sarapik
tel 667 0111
toimetajad@aripaev.ee

Kogu minu vaba raha on börsil ja aeg-ajalt loobun ühest või teisest positsioonist.

Toomas Kivimägi portfellis on pea poolte Tallinna börsil noteeritud ettevõtete aktsiad.
FOTO: ARNO SAAR / ÕHTULEHT / SCANPIX

TOP

Kuhu investeerivad tegevpoliitikud?

Kuigi investeerimine on aina populaarsem, näib rahast rääkimine olevat riigikogulastele tabuteema.

KAURO TAFITŠUK,
LIINA LAKS
aripaev@aripaev.ee
Äripäev

38
investeerivat poliitikut panustavad suuresti Tallinki ja Tallinna Vee aktsiasse.

Seda, et tuleviku tarbeks tuleb raha kõrvale panna, räägivad paljud poliitikud ning paljud näitavad ka tegudega eeskuju. Arvestades, et riigikogulase keskmine sissetulek ühes lisadega jääb 40 000–50 000 euro juurde aastas, siis avaneb paljudel ka ihaldusväärne investeerimisvõimalus.

Kuigi suurel osal poliitikuist on kas oma kinnisvara ja ka osalus mõnes ettevõttes, mis omakorda teenistust pakub, siis aktsiaturgudel osalevad neist siiski väga vähesed ja veel vähem panustab välisriikide aktsiatele.

Investeerimisega annab eeskuju 38 poliitikut, kusjuures pooled neist usuvad ülekaalukalt nii Tallinki kui ka Tallinna Vee aktsiasse.

Usinamad on kidakeelsed

Ka sel aastal troonib investorpoliitikute tipus Valdo Randpere, kel on majanduslike huvide deklaratsioonis märgitud kolme fondi osalus. Kahe aasta eest hinnati tema investeeringute väärtuseks 240 000 eurot, kuid et tema fonde täpselt tuvastada ei õnnestunud, siis jääb üle vaid tema vara hinnata. Randpere ise oma investeeringutest rääkima ei soostunud, märkides ainult, et nendega tegeleb Vara Kapitali Investeeringud OÜ, mis kuulub Randperele endale. Ettevõtte majandusaasta aruandest selgub, et firma varade maht ulatus mullu üle 340 000 euro.

Teisele kohale platseerus riigikogu liige Toomas Kivimägi, kelle portfellis on pea poolte Tallinna börsil noteeritud ettevõtete aktsiad. Kõige rohkem on tal OEG aktsiaid – 38 534 –, järgneb Šiauliu Bankas 26 500 aktsiaga. Oma investeerimisloogikast räägib Kivimägi lähemalt lisaloos.

Kolmandal kohal paiknev president Kersti Kaljulaid on investeerinud Nordea panga fondidesse ning tema portfell on paisunud 154 780 euroni. Talle kuulub näiteks ka 125 Regio aktsiat.

Edetabeli neljas on töö- ja tervishoiuminister Jevgeni Ossinovski, kel on poliitikutest üks huvitavamaid portfelle, kus leidub nii tubli kodumaise dividendimaksja Tallinna Vee aktsiaid kui ka Bulgaaria erastamisvõlakirju, energiaettevõtteid ja üks meditsiinifond.

Soovitusi ei jaga

"Olen pikaajaline investor ja enamik positsioone on juba aastaid samad. Ei hinda enda investeerimisoskusi ülemäära kõrgeks, nii et ei hakka soovitusi andma," jäi Ossionovski tagasihoidlikuks. Viimase kahe aastaga on ta oma portfelli oluliselt kasvatanud: kui Äripäev 2015. aastal investorpoliitikute edetabelit koostas, hinnati tema portfelli suuruseks ligikaudu 70 000 eurot. Praegu liigineb selle maht 150 000 eurole.

Poliitikute seas torkab silma pankade hallatavate fondide rohkus, samuti asjaolu, et juhul, kui poliitikud on otsustanud aktsiaid muretseda, jäädakse truuks paarile-kolmele väärtpaberile ja portfelli suurt ei hajutata. Erandina võib peale nimetatute esile tuua Hannes Hanso ja Jaak Madisoni portfelli. Esimeses leidub näiteks Ida-Euroopa telekommunikatsiooniettevõtete aktsiaid ning teisest leiab muu hulgas Šiauliu Bankase ja Valmieras Stikla Skiedra väärtpaberid.

Et osalus korralikus ettevõttes võib olla tulutoovam kui mõni populaarne börsil kaubeldav aktsia, tõestavad Toomas Tõniste ja Erki Savisaar. Esimene sai möödunud aastal LTT ASist 190 000 euro väärtuses dividende. Erki Savisaar, kes on 49 protsendiga osanik firmas Miljon Projekt OÜ, sai sealt mullu 24 000 eurot kasumit.

Toomas Kivimägi: aktsiatesse ei tohi armuda

End proaktiivseks investoriks pidav Pärnu ekslinnapea ja reformierakondlane Toomas Kivimägi on aktsiatesse investeerinud 15 aastat.

Miks te investeerite? See on minu pensionisammas. Mul ei ole usku teistesse lahendustesse ja ma pole ülearu optimistlik ka selles, et riik suudaks mulle korralikult pensioni maksta. Seetõttu leidsin, et peangi ise endale pensionisamba looma.

Milliseks investoriks end peate? Mind iseloomustab proaktiivsus. Mulle meeldib see kõige igavam, nii-öelda seisev turg, kus hinnad liiguvad vähe. Olen selline riskialdis ja natukene agressiivsem investor, kuigi ma kindlasti ei tee iga päev tehinguid. Kogu minu vaba raha on börsil ja aeg-ajalt loobun ühest või teisest positsioonist.

Minu üks viga on see, et ma armun mõnda aktsiasse ja teine asi, mille vastu olen eksinud, et tuleb valmis olla ka kaotusega väljuma, kui ei näe enam perspektiivi. Kui endal usk ära kaob, siis on mõtet pigem väljuda juba kaotusega ja osta mõnda teist aktsiat, millesse on usku. Jah, sa võtad küll halva asjana kaotamise emotsiooni endasse sisse, aga kui sa suudad leida aktsia, mis on tõusmas, siis kokkuvõtteks on summa plussis.

On hästi oluline, et ei tohi armuda aktsiatesse ja tuleb olla valmis kaotusega väljuma, et osta uusi ja paremaid aktsiaid.

Kas kasutate tehingute tegemisel ka kõrvalist nõu ja abi? Ma ei kasuta maakleri abi ja selleks on kaks põhjust.

Esimene on emotsionaalne side, sest kui maakler on ostnud või müünud minu nimel, siis need võidud ja müügid on nii-öelda tema võidud, aga kui mina teen ostud ja müügid ise, siis see on minu enda võit emotsionaalselt, et ma ise selle targa otsuse tegin.

Teine põhjus on see, et eks maakler tähendab lisakulu. Minu jaoks on üks oluline aspekt ka see, kas ma usaldan firma juhtkonda. Eesti börsiettevõtete juhte ma enamasti tean, aga välismaal noteeritud ettevõtete juhtide kohta puudub mul igasugune infomatsioon.

EDETABEL

Poliitikute lemmikud on pensionifondid ja Balti börs

poliitik ja portfelli sisu	portfelli väärtus eurodes
Toomas Vitsut	**302 800**
3000 LHV allutatud võlakirja (tähtajaga 2025), 174 Gigamedia Ltd aktsiat, 600 Veon ltd aktsiat	
Valdo Randpere	**240 000**
Swedbankis fondiplaan – kokku 512 000 osakut	
Toomas Kivimägi	**217 767**
26 500 Šiauliu Bankase aktsiat, 38 534 OEG aktsiat, 1340 Nordeconi aktsiat, 8100 Ekspress Grupi aktsiat, 18 Reideni aktsiat, 33 398 Tallinki aktsiat, 8400 Harju Elektri aktsiat, 6220 Tallinna Kaubamaja aktsiat, 30 Apple´i aktsiat	
Barbi Pilvre	**202 602**
2000 LHV allutatud võlakirja (tähtajaga 2025), 1 EGCC A-aktsia, 300 Ekspress Grupi aktsiat	
Kersti Kaljulaid	**154 780**
125 Regio aktsiat, 155 000 erinevat Nordea võlakirja	
Jevgeni Ossinovski	**140 000**
3000 Tallinna Vee A-aktsiat, 9660 Swedbanki pensionifondi V3 osakut, 50 000 Bulgaaria kinnisvarafondi osakut, 18 Centrus Engergy Group aktsiat, 10 000 First Investment Banki 10 000 aktsiat, 50 000 Bulgaaria erastamisvõlakirja, 100 000 SIF Moldova osakut, 40 Franklin Biotech Discovery osakut	
Jürgen Ligi	**135 350**
95 795 Swedbanki pensionifondi V3 osakut	
Remo Holsmer	**59 730**
30 000 Šiauliu Bankase aktsiat, 10000 Inbanki allutatud 2026 võlakirja, 27 000 OEG aktsiat, 2 EGCC A-aktsiat	
Aivar Sõerd	**58 968**
63 000 Tallinki aktsiat	
Hannes Hanso	**35 786**
8105 Swedbanki pensionifondi V3 osakut, 900 Tallinna Vee aktsiat, 12 070 Tallinki aktsiat, 5000 Baltika aktsiat. Lisaks dividendid välisettevõtetelt, nagu Nokia, Orange jt	
Aadu Must	**33 777**
25 542 Swedbaki pensionifondi V1 osakut	
Kristen Michal	**31 680**
Tema ettevõttele Rohelised Torud kuulub 3300 Merko Ehituse aktsiat	
Ants Laaneots	**25 284**
1960 Tallinna Vee aktsiat	
Marika Tuus-Laul	16 660
14 208 Swedbanki pensionifondi V2 osakut, 1080 Tallinki aktsiat	
Liisa Oviir	**15 615**
16 700 Tallinki aktsiat	
Marianne Mikko	**12 188**
9828 SEB tasakaaluka pensionifondi osakut	
Jaak Madison	**11 811**
1000 Valmieras stikla skiedra aktsiat, 40 ABK2 LTPVA aktsiat, 4500 Šiauliu Bankase aktsiat, 4000 Tallinki aktsiat, 300 Tallinna Kaubamaja aktsiat	
Toomas Tõniste	**10 514**
1378 Swedbanki pensionifondi V3 osakut, 4220 Swedbanki pensionifondi V2 osakut, 2993 Swedbanki pensionifondi osakut. Lisaks osalused ettevõtetes AS Galvi-Linda, OÜ GL, OÜ Tootjavastutusorg, OÜ Breiting, OÜ Laste Maailm, OÜ Matsara-Metsapere, LTT AS.	
Andres Anvelt	**8 167**
5770 Swedbanki pensionifondi V3 osakut	
Aivar Kokk	**8 115**
6852 SEB aktiivse pensionifondi osakut, 8 Seitungi B-aktsiat, 4 Seitungi A-aktsiat, 101 Cobra grupi aktsiat, 100 Pamako Betooni A-aktsiat	
Hardi Volmer	**6 658**
5642 SEB aktiivse pensionifondi osakut	
Tiit Terik	**6 211**
100 Latvijas Gaze aktsiat, 500 OEG aktsiat, 100 LHV aktsiat, 1000 Nordeconi aktsiat, 100 Tallinna Vee aktsiat, 1000 Tallinki aktsiat	
Mailis Reps	**5 515**
4656 SEB aktiivse pensionifondi osakut	
Indrek Saar	**5 489**
Ühisomandis 468 Swedbanki Ida-Euroopa aktsiafondi osakut, 124 Swedbanki Venemaa aktsiafondi osakut	
Heimar Lenk	**5 266**
3911 Swedbanki pensionifondi V2 osakut, 1020 Tallinki aktsiat	
Johannes Kert	**4 492**
3386 Swedbanki pensionifondi V1 osakut, 5 OEG aktsiat, 3 Ekspress Grupi aktsiat	
Arto Aas	**3 271**
305 OEG aktsiat, 27 Tallinna Vee aktsiat, 2233 Tallinki aktsiat	
Arno Sild	**3 002**
1000 Tallinki aktsiat, 555 Swedbanki pensionifondi V3 osakut, 100 Tallinna vee A-aktsiat	
Mark Soosaar	**1 707**
1824 Tallink Grupi aktsiat	
Jüri Ratas	**1 061**
962 Swedbanki pensionifondi V2 osakut	
Siret Kotka-Repinski	**971**
100 LHV aktsiat	
Lauri Luik	**793**
15 Arco Vara aktsiat, 824 Tallinki aktsiat	
Helmut Hallemaa	**560**
200 Ekspress Grupi aktsiat, 312 Tallink Grupi aktsiat, 73 Hansa Bussiliinide aktsiat	
Uno Kaskpeit	**486**
50 LHV aktsiat	
Raivo Põldaru	**449**
288 SEB aktiivse pensionifondi osakut, 322 SEB tasakaaluka pensionifondi osakut, 6 Arco Vara aktsiat	
Erki Savisaar	**151**
106 Swedbanki pensionifondi V3 osakut, 24 000 eurot dividende ettevõttest Miljon Projekt OÜ	

ALLIKAS: MAJANDUSLIKE HUVIDE DEKLARATSIOON

Hannes Hanso: vaba raha tuleb aktsiatesse panna

Endine kaitseminister ja riigikogu liige Hannes Hanso ostis oma esimesed aktsiad 2008. aastal.

Olete majanduslike huvide deklaratsioonis märkinud, et olete saanud dividende erinevatest Ida-Euroopa päritolu aktsiatest. Kas need on veel alles? Kõik, mis huvide deklaratsioonis kirjas on, on alles.

Miks te investeerite? Kui on võimalik, siis peaksid kõik inimesed investeerima. Investeerimine on minu panus pensionisse. Pikemas plaanis on mõistlik, et raha toodaks midagi, sest väga lihtne on kõik ära kulutada.

Kas kasutate tehingute tegemisel kõrvalist nõu ja abi? Mina ei ole osanud kuskilt nõu küsida. Mul lihtsalt juhtus nii, et kõige karmina finantskriisi ajal aastatel 2009–2010 oli raha üle ja sai investeerida. Tuleb osta siis, kui hinnad on madalad, ja loota, et nad tõusevad. Minu puhul just täpselt nii juhtus. Kriis küll ehmatas kõik ära, aga kes sellel ajal julgeb raha kuskile panna, sellel võib hästi minna.

> **Tuleb osta siis, kui hinnad on madalad, ja loota, et nad tõusevad. Minu puhul just täpselt nii juhtus.**
>
> **riigikogu liige Hannes Hanso**

Kas on plaanis aktsiaid juurde osta? Kui hakkab tekkima raha investeeringuteks, siis kahtlemata. Olen suhtumisega, et kui on vaba raha, tuleb aktsiatesse panna.

METOODIKA

TOPi koostamisel võtsime arvesse tuntud poliitikute mai lõpus ja juuni alguses esitatud majanduslike huvide deklaratsioone, mis on maksu- ja tolliameti koduleheküljel kättesaadavad. Kui vahepeal on investeeringutes muudatusi toimunud, siis need edetabelis ei kajastu. Aktsiate ja pensioniosakute väärtus on arvestatud vahemikus 13.–20.06.
Arvestasime ainult neid investeeringuid, mis on tehtud kas pensionifondidesse või avalikesse ettevõtetesse. Eraldi märkisime ära osalused neis ettevõtetes, mille osakutega avalikult kaubelda ei saa, aga mis omanikule möödunud aastal tulu tõid.
Et majanduslike huvide deklaratsioonides on pensionifondide märkimine vabatahtlik, siis kõik andmed tabeli koostamiseks kättesaadavad polnud ning seetõttu pääsesid edetabelisse üksnes need, kelle kohta andmed olemas olid.

ENAMPAKKUMISEL MÜÜA KINNISTUD TALLINNAS

Colliers INTERNATIONAL

Enampakkumine toimub WWW.HAAMER.NET keskkonnas.
Enampakkumise korraldab Colliers International Advisors OÜ.
Enampakkumise alghinnad, tähtajad ning tingimused on toodud pakkumiskeskkonnas.
Täiendav info: margus.tinno@colliers.com, +372 616 0777.

Rahavooga ärikinnistu, MASINA 20
Krundi suurus: 1357 m²
Hoone suurus: 1287.9 m²
Katastritunnus: 78401:116:0013
Täituvus: 100%

Arenduskinnistu, TUUKRI 1A
Krundi suurus: 3142 m²
Detailplaneering: kehtestatud
Ehitusõigus: 7800 m², 6 korrust
Sihtotstarve: Ä 50%, EK 50%
Katastritunnus: 78401:101:1221

Arenduskinnistu, TUUKRI 8
Krundi suurus: 394 m²
Detailplaneering: menetluses
Ehitusõigus: 1540 m², 7 korrust
Sihtotstarve: Ä ≤40%, EK ≥60%
Katastritunnus: 78401:114:0680

HINNATÕUS

Tööstusjuht hoiatab: raske aeg on

Viimase aastaga on tuntavalt kosunud enamiku tööstusettevõtete tootmiskulud, mis on ka hinnatõusule hoogu andnud.

Kui aasta tagasi maksti searümba eest kuskil 1,30 eurot, siis nüüd on see hinnatase 1,90 juures.

Atria juht Olle Horm

MARGE VÄIKENURM
marge.vaikenurm@aripaev.ee
Äripäev

Statistikaameti värsked andmed näitavad, et tööstustoodangu tootjahinnaindeks kasvas võrreldes eelmise aasta maiga 4,2%.

"Piima hind on viimase aastaga kolossaalselt tõusnud. Liha hind on poole kuni aasta jooksul kõvasti kasvanud, nii et ega raske aeg on ees," lausus Rannarootsi lihatööstuse juht Roland Lepp, kes tõi tootmiskulude seast esile palgatõusu. "See on olnud üsna kiire, kuid tööviljakus ei ole kasvanud. Sellest saame kõik aru. Tulevikus on see väga tõsine probleem," lisas ta.

Surve eri tööstustes

Läinud aasta maiga võrreldes mõjutas tootjahinnaindeksit kõige rohkem hinnatõus kütteõlide, elektroonikaseadmete ja toiduainete tootmises. Peale selle veel hinnalangus mäetööstuses, mootorsõidukite osade ja lisaseadmete tootmises.

Lihatööstuse Atria juht Olle Horm rääkis, et sealiha hind on viimase aasta jooksul tõusnud umbes poole võrra, mis on ka krõbedaim osa tootmisel.

"Kui aasta tagasi maksti searümba eest kuskil 1,30 eurot, siis nüüd on see hinnatase 1,90 euro juures. Kaupluses hind nii palju kasvanud ei ole, kuid surve lihatoodete hinna tõusule on päris tugev," ütles Horm. "Palgatõus on ka olnud, aga tooraine hinna kõrval on see tühine."

Sealiha hinna kasvu taga on asjaolu, et aasta-kaks tagasi käis Euroopas liha ületootmine. "Nüüd on tänu Hiina ekspordile turg Euroopas normaliseerunud ja hinnatasemed on saavutanud tavalise taseme. Oleme kriisist välja tulnud."

Palgasurve ettevõttele

Elektroonikatööstuse Enics juht Jaanus Aal rääkis, et ettevõttes on aasta jooksul eelkõige kasvanud töötajate palgafond, mis kosus umbes 5 protsenti. "Palgasurve on väga suur," lausus Aal ja lisas, et järjest enam lähevad turul odavamaks ka robotid, mida Enics juba kasutab. "Liigubki sinnapoole, et tuleb rohkem mehhaniseerida ja vähem teha käsitsitööd."

Tootmise kallinemise tõttu toodete hinna tõusu pole järgnenud. "Töötame ärikeskkonnas, kus hinnad igal aastal langevad. Meie küll ei tooda elektroonikat, mida saab poest osta, aga näitena töötab see küll: kui inimene läks viis aastat tagasi poodi ja tahtis õhukest telerit osta, siis maksis see umbes 2000 eurot, praegu maksab see 500 eurot," rääkis Aal. "Tuleb järjest rohkem uusi tooteid peale, mis on kallimad ja parema marginaaliga ning vanemad tooted lähevad iga aastaga soodsamaks."

Sel aastal tahab Enics eelmise aasta käibenumbrile juurde saada 8–9 miljonit eurot. Mullu oli Enicsi müügitulu 96 miljonit eurot. Kasum jäi 3,9 miljoni euro juurde. "Maailmamajandus elavneb. Ei ole ühtegi regiooni, millel ei ole kasvu: Euroopa, Ameerika Ühendriigid ja Aasia kasvavad," ütles Aal ja märkis, et see veab kogu turgu.

Sel aastal tahab Enics suurendada oma müügijõudu Euroopas, näiteks püüab Suurbritannia turgu. "Lihtne on toota, keeruline on müüa," kostis Aal naeruselt küsimuse peale, kui keeruline on sealsel turul kanda kinnitada. "Seda, miks just Suurbritannia, ei tahaks ma avalikustada."

Koguvad varusid

Joogitootja A. Le Coqi juht Tarmo Noop sõnas, et kaupluseketid ja laevafirmad varuvad alkohoolseid jooke juba märtsist. "Nad

STATISTIKA

Suur osa tootmisest kallim

tööstustoodangu tootjahinnaindeksi muutus, mai 2017 – mai 2016, %

töötlev tööstus	**4,7**
elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	2,9
veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	0,4
mäetööstus	-7,8

ALLIKAS: STATISTIKAAMET

ICC EESTI RAHVUSVAHELINE KAUBANDUSKODA

ICC Eesti on rahvusvahelise äri juhtorganisatsiooni ICC WBO ainuesindaja Eestis. ICC on loonud eksporditehingute tarbeks heal kaubandustaval rajaneva ühiskeele – *lingua franca*.

Loodu lipulaev on Incoterms. Lisaks akreditiivi-, vahekohtujt reeglid, ICC näidislepingute sari.

Make Trade Simple! on õpetus sellest, kuidas ICC tööriistu kasutades on võimalik:
- teha keeruline lihtsaks
- muuta tehingud selgeks, siduvaks ja lühidaks
- suurendada tehingukindlust
- vältida n-ö tööõnnetusi tarnel

Tarneklausleid Incoterms® 2010, kõiki ICC tüüplepinguid ja ICC kehtivaid reegleid saab soetada ICC Eesti kontorist Tammsaare Ärihoones A. H. Tammsaare tee 47.

Make Trade Simple!
ICC Eesti arendusprogramm

Profikoolitused sellest, kuidas ära hoida kaotusi eksporditehingutes!

28.06.2017 **UUS! Tollilood ja uued tollinõuded. Mida toll tähtsustab?**
Seminar-töötuba tollikaasuste lahendamisega

28.06–15.11.2017 **UUS! Äpardustest eksporditehingutes – õpime teiste vigadest!**
Seminar-töötubade sari, kokku seitse moodulit, igal käsitatakse ühte tehinguvaldkonda: tolli, Incotermsi, lepinguid, arveldusi ja finatseerimist, ekspedeerimist, kindlustust ning kommertsvaidluste lahendamist. Õpitakse kaasuste lahendamise, arutelude ja lühiloengute vormis.

06.–07.07.2017 **Motiveerimine ja delegeerimine**
Juhtidele ja kõigile, kellel on vaja inimesi motiveerida ja oma kohustusi delegeerida

Koolitused viiakse läbi koostöös ICC Eesti asutajaliikme, koolitusfirma EMI EWTga. Lektoriteks on valdkonna parimad spetsialistid.

NB!
Soodustused ICC Eesti liikmetele ja kuldliikmetele!

Info ja registreerimine:
tel 684 1252
icc@icc-estonia.ee
vt ka www.icc-estonia.ee

veel ees

Rannarootsi lihatööstuse juht Roland Lepp ennustab, et ees ootab keeruline aeg. FOTO: RAUL MEE

ostavad massiliselt aktsiisitõusu kartuses," selgitas Noop. Neile ongi enim mõju avaldanud riigimaksude kasv. "Kui jääb jõusse valitsuse ja parlamendi otsus tõsta juulis lahja alkoholi aktsiisi, siis kallineb veelgi," lausus Noop. "Meid on riik kõige rohkem mõjutanud."

Täiendav aktsiisitõus annab Noobi hinnangul põntsu riigi rahakotile, sest piirikaubandus on võtnud väga suured mõõtmed – umbes 25 protsenti Eesti turust on kolinud Lätti. "See suureneb veelgi. Riik jääb selle tõttu ilma nii aktsiisidest kui ka käibemaksust," ütles Noop. Tänavu kaotab A. Le Coq käibes, aga tugevama hoobi saab müügitulu järgmisel aastal. Noop ennustab, et siis kaob veerand käibest.

PARTNERLUS

Eesti firma rajas Saksamaale jalgpalliväljakud

24 aastat Euroopas jalgpalliväljakuid rajanud Eesti ettevõte Advanced Sports Installations Europe AS aitas Saksamaal paigaldada kaks täismõõdus kunstmuruväljakut, et testida uuenduslikku kunstmuru taaskasutustehnoloogiat.

Hollandi piiri lähedale Mönchengladbachi rajatud jalgpalliväljakuid kasutavad piirkonna klubid nii võistlusteks kui ka treeninguteks. Väljakute omanik on kohalik omavalitsus, kes soovis kasutatud kunstmuru eemaldamist ning kohapeal täitematerjalide eraldamist murukattest ja nende puhastamist.

Saksamaa väljakud rajati Euroopa ühe suurima kunstmurutootja Polytan tellimusel, kelle esindajad tutvusid kunstmuru taaskasutamise tehnoloogiaga Arena Master märtsikuus Tallinnas peetud messil.

Vana väljak Aafrikasse

Advanced Sports Installations Europe ASi (ASIE) omaniku Raul Lättemägi sõnul oli Saksamaal hea võimalus testida uuenduslikke seadmeid. "Muru paigaldusseadmega Crab suutsime kahelt täismõõtudes jalgpalliväljakult vana murukatte üles võtta ühe päevaga ilma aluspinda kahjustamata, mis võimaldas kohe alustada uue kunstmuru paigaldamisega," rääkis ta. "Arena Masteri nime kandva prototüübiga eraldasime sealsamas murukattest täitematerjalid ning sorteerisime kolmanda seadmega Wizard liivatäite ja kummigraanulid, nii et need sai koos uue kunstmurukattega uuesti samale väljakule paigaldada. Kasutatud murukate rulliti uuesti pärast puhastamist kokku ning see paigaldatakse jalgpalliväljakutele Aafrikas."

Kuna puhastatud liiv ja kummigraanulid säilitasid põhiomadused, pääses väljaku omanik uute täitematerjalide soetamisest, mis oli märkimisväärne rahaline kokkuhoid, lisas Lättemägi.

Eesti kapitalil põhinev ASIE on seni ainus väike- ja keskmise suurusega ettevõte, kes on saanud kahel korral toetust Euroopa Liidu teadusuuringute programmist Horisont 2020, et töötada välja maailmas ainulaadne kunstmuru taaskasutamise tehnoloogia.

Eesrindlik idee

"Esmapilgul võib see tunduda looduse säästmiseks marginaalne teema, ent ühe täismõõtudes jalgpalliväljaku väljavahetamisel on vaja ümber töödelda 250–300 tonni erinevaid materjale," selgitas Lättemägi. "Kunstmuruväljakute vahetamine tekitab igal aastal Euroopa Liidus 600 000 tonni kummi, liiva ja plasti segajäätmeid, aastaks 2030 kasvab see jäätmekogus viis korda rohkem, kuni 3 miljonile tonnile. Arena Masteri tehnoloogia võimaldab eemaldatava kunstmuru komponendid sorteerida, puhastada ja kuivatada ning uuesti jalgpalliväljakutel kasutusele võtta, hoides sellega ära miljoni tonni segajäätmete teket aastas."

Oluline keskkonnasääst

Tehnoloogia eelis on see, et vanalt kunstmuruväljakult saab kätte peaaegu 100% täitematerjalist. Kunstmuru saab kiiresti vahetada ka tribüünidega piiratud ühe kitsa sissepääsuga *arena*-tüüpi jalgpalliväljakutel ja küttega platsidel, kus on suur oht vigastada väljakualuseid küttekaableid. Kuna vahetusprotsess tehakse jalgpallistaadionil kohapeal, on tänu minimaalsele transpordivajadusele ka õhku paisatava CO_2 kogus väiksem. Suurema osa kasutatud kunstmurukattest saab paigaldada näiteks harjutusväljakutele või koolide jalgpalliplatsidele, mis on võrreldes teiste pakkujatega oluliselt keskkonnasäästlikum lahendus.

Advanced Sports Installations Europe AS on kunstmuruväljakute rajaja ja hooldaja. 1992. aastal tegevust alustanud ettevõte põhineb täielikult Eesti kapitalil ning on 24 aastaga rajanud rohkem kui 1000 jalgpalliväljakut Skandinaavias, Suurbritannias ja Kesk-Euroopas.

ÄRIPÄEV.EE

LÜHIDALT

RKASi juht võib sõnakasutuse pärast töö kaotada

Riigi Kinnisvara ASi (RKAS) juht Urmas Somelar võib haridusminister Mailis Repsi solvava sõnavõtu pärast ameti kaotada. Riigihalduse minister Jaak Aab, kellele RKAS allub, leidis, et haridusministrit peast rasedaks nimetanud Somelar läks sõnakasutusega üle piiri. Aab leidis, et Somelar ei sobi ametisse ning soovis, et ta ise ametist lahkuks. Somelar siiski lahkumisavaldust ei esitanud, mistõttu Aab tahab teema tõstatada RKASi nõukogus.

KINNISVARA

Korteriturul purustati kümne aasta rekord

Eelmisel kuul ületati 2007. aasta rekord, mil Eestis tehti 5053 ostu-müügitehingut. Tehingute koguväärtus jäi aga 37% väiksemaks, kirjutas Domus Kinnisvara oma kodulehel.

Maa-ameti tehingustatistika andmetel tehti tänavu mais kokku 5136 ostu-müügitehingut koguväärtusega 269 miljonit eurot. Tehingute arvu tõusu tõi hoonestamata maatulundusmaa ja elamute müügitehingute arvu tõus. Korteritehinguid toimus üle 500 tehingu võrra vähem.

Tehingute arv tõusis aprilliga võrreldes 29% ning võrreldes eelmise aasta maiga 14%. Harju maakonnas tehti mais 2050 kinnisvara ostu-müügitehingut, mille rahaline koguväärtus oli *ca* 185 miljonit eurot. Aastataguse ajaga võrreldes tõusis tehingute arv 12% ja tehingute koguväärtus 24%.

Ligi veerand Tallinna tehingutest tehti uute korteritega. Tartus tehti uute korteritega vähem tehinguid, kõigest 6%.

Tartu maakonnas tehti mais 606 kinnisvara ostu-müügitehingut koguväärtusega *ca* 27 miljonit eurot. Aastataguse ajaga võrreldes tõusis tehingute aktiivsus 34% ja tehingute koguväärtus 10%. Kui aprill tõi kaasa Tartu korterite keskmise ruutmeetrihinna uue rekordi, siis mais oli keskmine hind tagasihoidlik 1216 €/m².

25%

suurem oli maikuu tehingute maht viimase 12 kuu lõikes.

Pärnu maakonnas tehti mais 381 kinnisvara ostu-müügitehingut koguväärtusega *ca* 16 miljonit eurot. Aastataguse ajaga võrreldes langes tehingute arv 1%, kuid koguväärtus tõusis 36%.

Viljandi maakonnas tehti mais 162 kinnisvara ostu-müügitehingut koguväärtusega *ca* 5 miljonit eurot. Aastataguse ajaga võrreldes langes tehingute arv 6% ning koguväärtus 11%.

Saare maakonnas tehti mais 192 kinnisvara ostu-müügitehingut kokku *ca* 4 miljoni euro eest. Võrreldes aprilliga tõusis tehinguaktiivsus 36% ja tehingute koguväärtus 33%.

Ida-Viru maakonnas tehti mais 384 kinnisvara ostu-müügitehingut koguväärtusega *ca* 7 miljonit eurot. Aastataguse ajaga võrreldes tõusis tehingute arv 23% ja koguväärtus 42%.

ÄRIPÄEV.EE

INTERNET

Käivitub Lõuna-Eesti interneti-projekt

Kohalike omavalitsuste algatusel ja riikliku sihtfinantseeringu abiga käivitub Tartu, Võru, Põlva ja Valga maakonnas projekt "Internet koju", kirjutas teemaveeb ituudised.ee.

Eesmärk on ühendada vähemalt 90% majapidamistest valguskaabliga, mille tulemusena jõuab ülikiire internet koju ja töökohta kõigile soovijatele. Projekti viib ellu kohalike omavalitsuste loodud mittetulundusühing Eesti Andmesidevõrk.

Projekt "Internet koju" hõlmab nelja maakonda ja 59 kohalikku omavalitsust, mille raames valmib *ca* 7000 kilomeetrit valguskaabli jaotusvõrku ning ühendatakse ligi 25 000 tarbijat. Tegemist on projekti koordinaatorite hinnangul Baltimaade ühe suurima tervikliku sidevõrgu arendusprojektiga.

"See on suurpärane, et lõpuks on majandus- ja kommunikatsiooniministeerium eesotsas minister Urve Paloga leidnud võimaluse toetada kiire internetiühenduse viimist iga kodu ja ettevõtteni. Sellist algatust on maapiirkondade inimesed oodanud juba väga kaua," ütles MTÜ Eesti Andmesidevõrk juhataja Raivo Tammiksaar.

Projekti aluseks on kohalike omavalitsuste koostöö ja tarbijate huvi projektiga liituda. Seni on olnud hajaasustusega aladel jaotusvõrgu rajamise takistuseks majanduslik mittetasuvus, kuid ministeeriumi otsus rahastada jaotusvõrgu arendamist on muutnud selle teostatavaks. Esimeses etapis on ministeeriumi eelarves perioodil 2018–2019 toetuseks ette nähtud kokku 20 miljonit eurot.

Eesti Andmesidevõrk MTÜ on kohalike omavalitsuste loodud organisatsioon, mille eesmärk on sidevõrkude arendamine omavalitsuste territooriumidel turutõrke piirkondades. Organisatsioonil on ELi struktuurfondide toel valminud juba *ca* 300 km sidevõrku.

ITUUDISED.EE

KINNISVARA

"Mõnes mõttes on buum, aga see on ju hea"

Aastaga on ehituslubasid välja antud järjest rohkem, trend võib kinnisvarasektori inimeste hinnangul aga peatuda.

MARGE VÄIKENURM
marge.vaikenurm@aripaev.ee
Äripäev

Seitse aastat on räägitud, et Rootsis on kinnisvarabuum ja kui seal rahastamisega midagi juhtub, siis võib ka siin finantseerimisega asi hapuks minna, aga ometi pole seda juhtunud.

kinnisvaraanalüütik Tõnu Toompark

Ehitusloa saanud eluruumide arv on aastaga kasvanud 37%. Ruumide pindala oli samal ajal 149 000 m² ehk eelmisest aastast 23% rohkem.

"Linn on kraanasid täis, kuid seda pole mõtet väga kriisieelse ajaga võrrelda. Mõnes mõttes on buum, aga see on ju hea," ütles büroo 1Partner Kinnisvara partner Tanel Tarum. "Kuna pangad on endiselt konservatiivsed ja ühisrahastus pole olulise mõjuga finantseerija, siis kindlasti meie väikesest buumist ei saa "mulli"."

Mis murrab trendi?

"Arvestades meie elamufondi suurust ning asjaolu, et Tallinn on kasvav keskus, võiks uusi kortereid tulla aastas turule umbes 2500. Praegu liigume selle numbri läheduses, aga tempo on kontrolli all," ütles kinnisvaraarendaja Liven partner Andres Aavik.

Kinnisvaraanalüütik Tõnu Toompark nentis, et turul jagub nõudlust. "Arendajad tahavad arendada. Kui palgad kasvavad, tööpuudus on madal, tööhõive kõrge ja pangad tahavad laenu anda, siis tekib küsimus, mis praegust trendi murraks. Eesti-sisesed tegurid need ei ole, kuid ma ei tea, mis need oleksid," ütles ta.

"Seitse aastat on räägitud, et Rootsis on kinnisvarabuum ja kui seal rahastamisega midagi juhtub, siis võib ka siin finantseerimisega asi hapuks minna, aga ometi pole seda juhtunud," lausus ta.

Ehitusloa saanud eluruumide arv suurenes eluruumide pindalast kiiremini seetõttu, et suur hulk lubasid väljastati korterelamutele, kirjutas kinnisvarauudised.ee. Korterite pindala on keskmisest väiksem ja nii viib suurem korterite ehituslubade proportsioon kogu ehituslubade keskmise alla.

Osa väiksemate elupindade ostjatest on üüriinvestorid. Inimesed eelistavad elukohana väiksemat korterit, sest selle üürihind ja kommunaalkulud on madalamad, sõnas Toompark.

Toompark tõdes, et võib tõmmata paralleeli 2006. aastaga, mil oli korterelamute ehitamise buum, kuid peab seda meelevaldseks võrdluseks. "Kõik läheb nagu hästi, nõudlus on, tehinguid tehakse, investorid on turul, arendajad on märksa professionaalsemad. Mingeid paralleele võib tõmmata, aga neid ei tohi üks ühele võtta."

Buumiks ei saa nimetada

Buumi tunnuseks on kas tehingute mahu või hindade järsk tõus, sõnas Andres Aavik. "Vaadates uute kortermajade müügistatistikat, on viimase aasta jooksul nii müümata korterite laojääk kui ka müügihind olnud peaaegu muutumatud."

Ehk siis uusi kortereid ostetakse sama palju, kui neid turule tuleb. "See, et pare-

▲ 1Partner Kinnisvara partner Tanel Tarum (paremal) sõnas, et buumiga võib praegust olukorda võrrelda, aga see pole lõplik tõde. Vasakul kinnisvaraettevõtte juht Martin Vahter.
FOTO: EIKO KINK

mates projektides õnnestub suur osa korteritest müüa enne hoone ehitusega alustamist, on Põhjamaades normaalne praktika ja riskide maandamine," rääkis Aavik.

Aaviku hinnangul ei ole ehituslubade kasv üllatav. Põhjuseks on nõudlus nii uute kui ka väiksemate korterite järele. Ostjad eelistavad uusi kortereid, sest hinnavahe vanade korteritega on väike. Väiksemaid kortereid eelistatakse aga madalama hinna tõttu.

Tempo kerkimine

Tanel Tarumi sõnul on kinnisvaraarendused saanud hoo sisse alles viimasel kahelkolmel aastal ning kasv pole üllatav. Tarum märkis, et ehituslubade rohkus ei näita alati reaalsete ehituste arvu kasvu.

"Näiteks võetakse ehitusluba kindluse mõttes, sest on teada nende saamise keerukus. Arenduse käivitamine võib aga venida kas või finantseeringu puudumise tõttu," põhjendas ta.

Tarum oletab, et aasta pärast on turuolukord sama, kuna piirid seab ametkonna jaks ehituslubasid menetleda.

Väiksemate korterite hea mineku kohta turul märkis Tarum, et vahepealsel ajal soovisid inimesed ennast lahti haakida nõukogudeaegsetest standarditest ehk sellest, et hinnas olid kahetoalised 45 m² ja kolmetoalised 65 m² korterid. "Praegu oleme seal tagasi, mis on täiesti loogiline. Iga ruutmeeter maksab ning võimalused on piiratud," ütles ta.

37
protsenti on aastaga kasvanud ehitusloa saanud eluruumide arv.

TÖÖAEG

Ametiühingud soovitavad anda pühade eel lisapuhkust

Eesti Ametiühingute Keskliit soovitab ettevõtetel anda nädalavahetusele langevate riigipühade eest tasustatud vabu päevi lisaks.

Ametiühingute Keskliidu esimehe Peep Petersoni sõnul on eestlastel võrreldes teiste Euroopa riikidega lisapuhkusepäevi palju vähem. "Näiteks Rootsis on 14 riigipüha, Soomes 13 ja Prantsusmaal 15 ning on täiesti tavaline, kui riigipüha on teisipäeval või neljapäeval, siis on vaba ka esmaspäev või reede. Seega on teised Euroopa riigid lisapuhkusepäevadega oluliselt heldemad kui Eesti," rääkis Peterson.

Ta lisas, et ka riigikogu on arutanud võimalust anda eestlastele tasustatud vaba päev, kui riigipüha langeb nädalavahetusele, kuid riigikogu põhiseaduskomisjon lükkas esmaspäeval algatuse tagasi.

Tele2 on esimene ettevõte, mis hakkab omaalgatuslikult andma töötajatele lisapuhkusepäevi, mis tähendab, et ettevõtte töötajad saavad jaanipühadel kolme vaba päeva asemel neli.

"OECD andmetel töötab eestlane keskmiselt 1852 tundi aastas ja maailma töörügajate edetabelis oleme kümnendal kohal. Vaadates, kui palju me töötame ja kui vähe puhkame, siis võib öelda, et eestlased töötavad end surnuks," ütles Tele2 personalijuht Helena Evert.

Petersoni sõnul ei ole ametiühingute keskliidule teada rohkem ettevõtteid, kes annaksid tasustatud vabu päevi, kui riiklik püha langeb nädalavahetusele.

"Eestlased vajavad lisapuhkust ja seda eriti enne pühi, kui on sageli kiirem töötempo. Kutsume kõiki Eesti ettevõtteid üles taoliste algatustega kaasa tulema. Kõik, mis on kasulik töötaja tervisele, on ka kasulik ettevõttele," ütles Peterson.

ÄRIPÄEV.EE

MÜÜA KINNISVARA VIRUMAAL

TÖÖSTUSKÜLA, Tõrma küla, Rakvere vald, Lääne-Virumaa
6000m²

Jaama tn 12, Jõhvi, Ida-Virumaa
1592,4m²

Jaama küla, Illuka vald, Ida-Virumaa
1831m², 40 tuba

HOTELL, Tallinna tn 49, Rakvere, Lääne-Virumaa
450m², 19 tuba

ÖÖKLUBI, Kuke tn 3, Rakvere, Lääne-Virumaa
876,9 m²

Võta ühendust: kristo@k-kummid.ee

toimetaja Kadri Põlendik
tel 667 0111
toimetajad@aripaev.ee

TERVISENIPID

Kuidas vältida töötajate läbipõlemist?

Töötajate läbipõlemine on sageli põhjus, miks head töötajad lahkuvad, mistõttu peab iga ettevõte ja juht sellele hoolega tähelepanu pöörama.

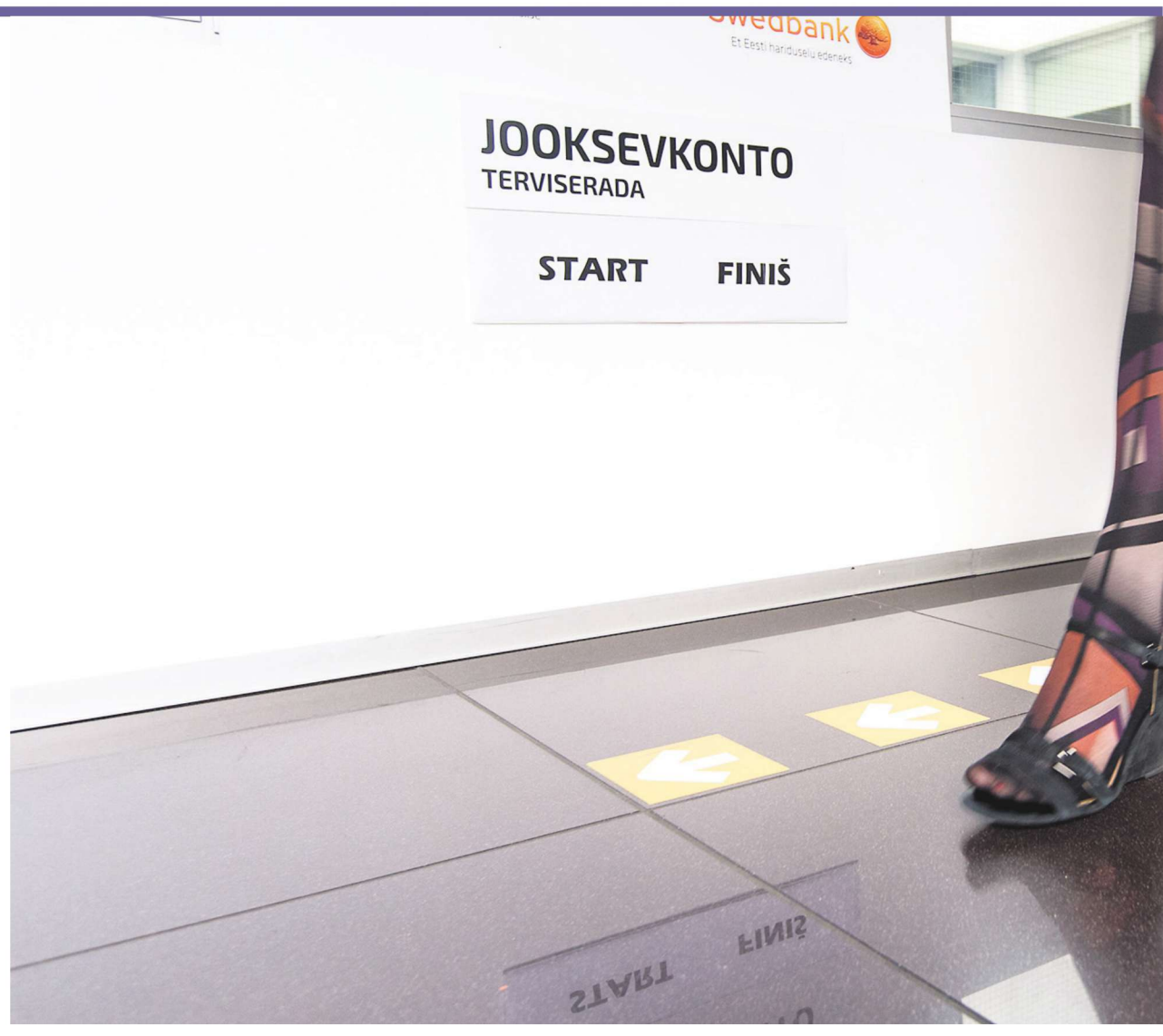

Läbipõlemist on nimetatud moodsa töökeskkonna epideemiaks. Selle all mõistetakse vaimset ja füüsilist kurnatust, mis tekib siis, kui töötegemine nõuab rohkem energiat, kui inimesel on anda. Konsultatsioonifirma ignite80 asutaja ja parima töökoha loomisest raamatu kirjutanud Ron Friedman ütles, et praegu on läbipõlemise risk märkimisväärselt suurem, kui see oli kümme aastat tagasi. "Suuremalt jaolt on see tingitud asjaolust, et meid ümbritsevad seadmed, mis on loodud selliselt, et need tõmbaksid meie tähelepanu ja tekitaksid tunde, et kõik asjad on pakilised," selgitas ta. Sama märkis ka sotsiaalpsühholoog Heidi Grant Halvorson, kelle sõnul avaldab selline 24/7 tsükkel väga palju survet. "See võib tekitada inimeses tunde, nagu ta oleks loid, stressis ja tühjaksimetud – sõna otseses mõttes ärakulunud," kirjeldas ta.

Tõhus läbipõlemise vältimine meeskonnas võib tunduda ajamahuka tööna, kui pole paigas korralikke protsesse. Õige personalijuhtimise süsteemiga on võimalik mõistlikult inimestesse aega investeerida.

Personaliuudised.ee

SAMM-SAMMULT

Kaheksa soovitust juhile, kuidas töötaja läbipõlemisest hoiduda

1. **Õpi seda märkama.** Juhile on oluline osata ära tunda märke läbipõlemisest, sest nii on võimalik õigel ajal sekkuda. Läbipõlemine on intensiivne füüsiline, emotsionaalne ja vaimne väsimus, sinna lisandub enesekindluse puudus, oma kompetentsi või töö väärtuslikkust ei osata hinnata. Läbipõlemise märgid on:
- motivatsiooni puudus;
- küünilisus;
- frustratsioon;
- kannatamatus;
- pettumus, kibestumus;
- muutused söömis- ja uneharjumustes;
- kognitiivsed probleemid.

2. **Suhtle tihti oma meeskonnaga.** Kui avastad selliseid märke mõnel töötajal, siis tuleks temaga kindlasti rääkida nelja silma all. Kuula teda tähelepanelikult ja mõistvalt, püüa kindlaks teha võimalikud läbipõlemise põhjused. Regulaarsed vestlused töötajatega aitavad läbipõlemist ennetada.

3. **Otsi põhjuseid.** On võimatu probleemi lahendada, kui ei tea, mis on selle põhjustanud. Ei ole olemas ühte kindlat põhjust läbipõlemisele, nii et oluline on iga inimese individuaalsed põhjused kindlaks teha. See ei aita mitte ainult hetkeprobleemi lahendada, vaid ka tulevikus selliseid muresid ennetada.

Läbipõlemise risk on praegu märkimisväärselt suurem kui see oli kümme aastat tagasi.

4. **Ära koorma töötajaid üle.** See on kõige lihtsam viis läbipõlemist vältida, aga ka vajalik ja sageli kõige rohkem sinu kontrolli all olev võimalus. Kui töötajatele vastutust juurde anda, siis see võib aidata neil areneda. Aga kui nad seejuures omapäi jätta, siis see kasvatab riski, et liiga raske koorem põletab nad läbi. Kui su parimad töötajad on kurnatud, siis kannatab tulemuslikkus ja võib juhtuda, et sul endal tuleb lahkuda ettevõttest uutele jahimaadele.

5. **Võimalda meeskonnal olla loov.** Oma loovate musklite kasutamine aitab hoida tööks vajalikku vaimset vormi. Püüa planeerida aega, et töötajad saaksid tegeleda kõrvaliste loovate projektidega, või võimalda neil kasutada olemasolevas töös rohkem loovust. Kui kindlustad töötajatele võimaluse loovaks mõtlemiseks, siis see hoiab nende mõtte terava ning motivatsiooni ja pühendumuse kõrge.

6. **Hoia töötajate tervist.** Füüsiline tervis töökohal on hädavajalik, et vältida läbipõlemist. Sea sisse tervist toetavad tegevused, nagu soodsamad treeninguvõimalused, firmasisesed trennid jm. Sa pead ka kindlustama, et tööruumid oleksid võimalikult tervislikud. Terviseprobleemid teevad läbipõlemise hullemaks.

7. **Jälgi töötajate ajakasutust.** See ei tähenda üheksast viieni kontoris viibimise kontrolli. Jälgi, et töötajad kasutaksid ettenähtud puhkepäevi, et nad ei tööta ks liiga pikki päevi või ei puuduks töölt liiga sagedasti. Need on kõik läbipõlemise ohu märgid, mida ei tohi eirata. Töötajate ajakasutuse õige juhtimine võimaldab läbipõlemist ennetada.

8. **Tunnusta alati oma alluvaid hea töö eest.** Kui su töötajad on tööle pühendunud, siis nad nii kergesti läbi ei põle. Üks paremaid viise pühendumust kasvatada on individuaalne tunnustamine. Märka, kui töötajad teevad head tööd ja anna neile sageli igakülgset tagasisidet. Nii aitad töötajatel mõista oma töö mõju ning määratleda ja saavutada eesmärke.

ALLIKAS: HR TODAY, TÖÖHEAOLU.EE

PATENT

Kes leiutas laste seas ülipo

PILLE IVASK
pille.ivask@aripaev.ee

Näpuvurrid ehk *fidget spinner*'id on lühikese ajaga muutunud ülipopulaarseks. Kes aga on naine, kes vurride ideega välja tuli?

Catherine Hettinger on naine, kes paneb end ümbritsevat tähele. Ta vaatab inimesi, nende käitumist ning püüab mõelda, kuidas võiks nende probleeme leevendada.

Hettinger tõdes intervjuus väljaandele Time, et kui ta külastas Iisraelis oma õde ja kuulis, kuidas seal väiksed poisid loobivad kive politseiautode pihta ja teevad muidu palju pahandust, hakkas ta nuputama, kuidas laste tähelepanu koerustükkidelt eemale juhtida.

Esiti mõtles ta välja mänguasja, mis näeb välja nagu kivi, ent on lihtsalt pehmest materjalist. Siiski ei tundunud see Hettingerile eriti hea idee. Ta jätkas nuputamist ning mõtles välja vidina, mida teatakse nüüd *fidget spinner*'i ehk eesti keeles näpuvurri nime all. Olgu öeldud, et näpuvurri idee tekkis Hettingeril juba 1980ndatel, asi ise sai populaarseks aga sel aastal.

▲ **Tänapäeva näpuvurrid kasutavad ära 1993. aastal välja käidud ideed, mille patent on juba aegunud.** FOTO: EPA

Need, kes arvavad, et Hettinger sai tänu näpuvurrile rikkaks, eksivad. Kuigi naine patenteeris oma idee, aegus patent 2005. aastal ja pärast seda on võisid ettevõtted vabalt näpuvurriga turule tulla ehk Hettinger ei teeni nende pealt midagi.

PANE TÄHELE

Põhimõtted, mida töötajana järgida

TEE

Sea piirid sellele, kui palju kasutad digiseadmeid väljaspool tööaega.
Tee tööpäeva kestel regulaarselt pause.
Keskendu sellele, miks see töö on sulle oluline, kui kohustused välistavad puhkuse võtmise.

ÄRA TEE

Ära kontrolli oma e-kirju, kui oled puhkusel või veedad pikka nädalavahetust.
Ära veeda kogu oma vaba aega niisama vedeledes – ole aktiivne ja tegele asjadega, mis pakuvad huvi ja esitavad väljakutse.
Ära pea pidevat väsimust ja apaatiat ajutisteks läbipõlemiseks – kui tunned end iga päev ebaefektiivsena, võib olla aeg otsida uus töökoht.

Terviserada kontoris aitab hoida töötaja füüsilist tervist ja võimaldab teha töös virgutavaid pause.
FOTO: RAUL MEE

Kuidas kütus paaki tagasi panna?

Kui töötaja on läbi põlenud, tuleb probleemiga kohe tegeleda. Tööst hoidumiseks võivad aidata järgmised lahendused.

Tee tööpäeva kestel pause. Läbipõlemine tuleneb sageli sellest, et töötaja ei saa aru, kuidas olla töö juures tippvormis, kirjutab ajakiri Harvard Business Review. Kiputakse arvama, et selleks tuleb kõvasti tööd rabada. Lühiajaliselt võib see küll anda paremaid tulemusi, kuid pikalt ei saa selline asi kesta.

Selleks, et tulemused oleksid pikka aega väga head, tuleks regulaarselt vaimse energia varusid täiendada ja minna näiteks jalutama või jooksma, süüa lõunat töölauast eemal.

Pane ära digiseadmed. Enne nutitelefonide ajastut oli tavapärane, et töö jäi kontorisse maha. Nüüd kanname sisuliselt kontorit endaga taskus kaasas. Selle vastu aitab, kui teadlikult vähendada nutiseadmete kasutamist väljaspool tööaega. Näiteks võiks kehtestada reegli, et pärast kella kaheksat õhtul nutiseadmeid ei vaata.

Tee midagi huvitavat. Selle asemel, et keskenduda vabal ajal töö vältimisele, võiks selleks ajaks plaanida tegevusi, mida põnevusega oodata. Diivanil vedelemine ja Netflixi vaatamine on küll tohutult kutsuv, kuid selle asemel näiteks ristsõna lahendamine või male mängimine annab rohkem energiat, kuigi tundub raskem.

Veeda pikki nädalavahetusi. Vaimne ja füüsiline kurnatus tähendab, et aeg tuleb maha võtta. Selleks aga ei pea kohe võtma kaheks nädalaks puhkust. Stressi vastu aitab, kui teha pikki, 3–4päevaseid nädalavahetusi.

Keskendu töö tähendusele. Kui töö ei võimalda kohe aega maha võtta, aitab, kui keskenduda sellele, miks on töö sinu jaoks oluline. Ülesande sidumine suurema isikliku eesmärgiga aitab hoiduda kiusatusest logeleda ja annab energiasüsti, et tööl vastu pidada. Tasub aga tähele panna, et see on üksnes ajutine lahendus. Kui läbipõlemine on tekkinud meeletust ületööst, tuleb kohe paus teha.

pulaarse näpuvurri?

Siiski pole naine pettunud. Vastupidi, ta on väga põnevil sellest, et tema leiutisest seesugune fenomen on saanud. “Kui mu eesmärk oleks olnud raha teenimine, siis ehk tõesti oleks mul praegu teistsugune suhtumine,” lisas ta.

Igas hinnas

Näpuvurrid on praegu kõikjal. Need on populaarsed nii USAs kui ka Euroopas. Näpuvurre on igasuguseid, mistõttu saab igaüks leida endale sobiva. Lähtuvalt sellest varieerub ka hind – vidina võib endale saada mõne euroga, need, kes otsivad edevamat kaaslast, peavad välja käima mitukümmend või isegi mitusada eurot.

Kui praegu kaovad vurrid lettidelt imekiiresti, ei olnud aastaid tagasi Hettingeril sugugi niisugust edu.

Ta tuli oma esimese näpuvurriga välja 1993. aastal ja tema patendiavaldus rahuldati neli aastat hiljem. Paraku polnud õige aeg ega ilmselt ka koht – ta käis laatadel oma vidinaid müümas ning naise sõnul osteti umbes paar tuhat vurri. Seejärel proovis ta neid müüa mänguasjatootjatele, kes ka eriti vedu ei võtnud.

Kui Hettingeri patendiavaldus rahuldati, proovis ta müüa näpuvurri ideed Hasbrole, mis on maailma suuruselt kolmas mänguasjatootja. Naine meenutas, et oodates ettevõtte asepresidendi ukse taga oma järjekorda, et ideed tutvustada, kasutas ta ka ise näpuvurri, et end rahustada. “Enamiku inimeste jaoks pole just lihtne astuda sisse ettevõtte peakontorisse ning lepinguid sõlmida,” ütles ta.

Toona Hasbro asjast eriti ei huvitunud. Toodet küll prooviti müüa, ent suhteliselt tulutult. Nüüd, palju aastaid hiljem, on olukord muidugi muutunud – näpuvurr on Hasbro tootmisarsenalis olulisel kohal.

Proovib taas

Kui aastaid tagasi inimesed näpuvurri omaks ei võtnud, siis on põhjust küsida, mis on nüüd teisiti? Hettinger tõdes, et sellele on raske vastata, ent ta usub, et pärast majanduskrahhi otsivad inimesed viise, kuidas oma närve rahustada. Nagu ta oma kogemusest teab, näpuvurr aitab maha rahuneda küll.

Naine tunnistab, et proovib ka ise näpuvurride äri käima saada. Nii on ta taas välja tulnud vidina originaalkontseptsiooniga, mis veidi erineb sellest näpuvurrist, mida me poodides kohata võime. Hettingeri näpuvurr näeb välja justkui väike plastist kübar, mida saab ümber sõrme keerutada.

Äripäev Kaubandus.ee ja Kaupmeeste Liit kutsuvad:

KAUBANDUSE AASTAKONGRESS 2017

Innovatsioon ja efektiivsus

11. oktoober 2017
Tallinna Lauluväljak

INNOVATSIOON

Kaubandusinnovatsioonid maailmas
Innovation Insider, Nick Lansley's Innovation Lab (endine Tesco arendusjuht) NICK LANSLEY (UK)

Eesti kogemuslood: Innovatsioonid makselahendustes, kättetoimetamises, kauplusekeskkonnas

EFEKTIIVSUS

Äri orgaaniline kasv. Kuidas teenindust ja kliendilojaalsust parandades äri kasvatada?
Koolitaja ALAR OJASTU

Kuidas parandada kaubandusettevõtte kasumlikkust kasvavate kulude tingimustes?
Retail Remedy managing partner PHIL DORRELL (UK)

Ärinõustajate vestlusring. Kuidas parandada kaubandusettevõtte efektiivsust?
Velström Vallner Tohver juhatuse liige PEETER TOHVER
Catella Corporate Finance tegevpartner AAVO KOKK
Vestlusringi juhib
Ellex Raidla Advokaadibüroo advokaat MARTIN MÄESALU

Kaupmeeste vestlusring. Praktilised kogemused kaubandusettevõtte efektiivsuse parandamisel
Baltika Grupi juhatuse esimees MEELIS MILDER
Rimi Eesti tegevjuht VAIDO PADUMÄE
Klick juhatuse liige ja finantsjuht KAIRE KOIK
Apollo tegevjuht MAURI DORBEK

TÄPNE AJAKAVA: www.kaubandus.ee

Äripäeva **Kaubanduse TOP**i võitjate autasustamine ja **Aasta Kaubandustegu 2017** võitja väljakuulutamine.

Kuni 2. augustini kehtib soodushind 229 eurot (km-ga 274,80 eurot).
Tavahind 299 eurot (km-ga 358,80 eurot).
Korraga rohkem kui ühe osaleja registreerimisel ühest maksjaettevõttest kehtib **allahindlus 5%.**

Lisainfo: Maarit Eerme, telefon 51 44884, või kirjutades maarit@kaubandus.ee

dpd Ellex Raidla ΣRPLY feedbackterminal.com ledshop Hansab KANTAR EMOR CREDITINFO Kinder nutella KÖMMI ASEMEL

KOMMENTAAR

Rahvusvärvides jokk-skeem

Samal ajal kui põllumehed pingutavad Eestis kasvatatud veistele uute turgude leidmise ja eksportimisega, impordivad meie lihatööstused odavat toorainet põhiliselt Euroopast ja märgistavad tihti toodangu meie rahvusvärvidega.

Viiel lihakäitlemisettevõttel, kes kasutavad toodetel aktiivselt lipumärki, ei ole oma tapamaja ja nende kogu äriplaan on üles ehitatud sisseostetavale toorainele.

Lipumärgi aktiivse kasutamise algatas kaheksa aastat tagasi Eesti Toiduainetööstuste Liit. Kogu seda kampaaniat saab pidada oskuslikult välja mõeldud jokk-skeemiks, mis on ainult näiliselt aus, ilus ja korrektne. Kogu selle kasutamise pahatahtlikkus seisneb tarbijate eksitamises toote päritoluga.

Toiduliidu juhi arvates on nende tegevus korrektne, kuna nad on pannud põhisõnumi sellele, et see on Eestis toodetud toode ja lipumärki kannavad nii Eesti kui ka importtoorainest tooted. Põhjus olevat lihtne – meie lihasektoris sealiha või kanaliha ei jätku. Toiduliidu teatel ei ole mitte kunagi teavitatud tarbijaid, et lipumärgi taga on konkreetselt Eesti tooraine.

Kuidas mõistavad tarbijad?

Tegelikult ei ole ju küsimus selles, mida nad teavitavad või ei teavita, oluline on, kuidas tarbijad sellest aru saavad.

Eesti Uuringukeskus uuris, kas lipumärgi kasutamine on olnud tarbijatele teadliku valiku tegemisel abiks või eksitab neid.

Küsitlusest selgus, et sinimustvalge lipumärgiga toidutoodetes on ligi 74% tarbijate arvates kodumaine tooraine ja need on toodetud Eestis. Vastanute arvates on lipumärgi kasutamise juures tooraine kodumaine päritolu oluline, seda pidas väga oluliseks või pigem oluliseks kokku 78% küsitletutest. Lipumärgi kasutamise praktikat pidas korrektseks või pigem korrektseks 67% tarbijatest.

Eksitamine pole lubatav

See tulemus kinnitab massilist eksitamist – vastanud inimesed usaldavad meie rahvusvärve, kuid ei saa aru, millise päritoluga tegelikult selle märgiga toodetes tooraine on.

Toidutoodetel on erinevaid kaubamärke ja märgiseid kaugelt üle 30, kõik loodud selleks, et tarbijate "valikuid lihtsustada" – tekib küsimus: kas tarbijatel on ka tegelikult lihtsam? Nendest märkidest eristub selgelt üks – meie rahvusvärvid, mis kuuluvad Eesti riigile ja rahvale. Neid võib kasutada iga eestlane ja Eestimaa ettevõte, aga väärikalt ja kedagi eksitamata.

KAUPO KUTSAR
Eestimaa Lihaveis OÜ
omanik ja juht

Inimesed usaldavad meie rahvusvärve, kuid ei saa aru, millise päritoluga tegelikult selle märgiga toodetes tooraine on.

Äripäev

Peatoimetaja: Meelis Mandel
Väljaandja: AS Äripäev
Pärnu mnt 105, 19094 Tallinn
telefon:
(372) 667 0195,
(372) 667 0222

Toimetus:
e-post: aripaev@aripaev.ee
tel: (372) 667 0111
Reklaamiosakond:
e-post: reklaam@aripaev.ee
tel: (372) 667 0105
Tellimine ja levi:
e-post: register@aripaev.ee
tel: (372) 667 0099
Tellimine internetis:
www.aripaev.ee/tellimine

Äripäeva tellija eelised – ostukeskkond privileeg.aripaev.ee ja soodsaim võimalus soetada Äripäeva raamatuklubi raamatuid.
Äripäev veebis: **www.aripaev.ee**
Trükk AS Kroonpress

Toimetus võtab endale õiguse kirju ja kaastöid vajaduse korral lühendada. Toimetus kaastöid ei tagasta. Kõik ajalehes Äripäev ja tema lisades avaldatud artiklid, fotod, teabegraafika (sh päevakajalisel, majanduslikul, poliitilisel või religioossel teemal) on autoriõigusega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma ASi Äripäev kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee või tel (372) 646 3363.

KOLUMNISTIDE KOLMAPÄEV

Igor Rõtov | Meelis Mandel | Aivar Hundimägi | Anvar Samost | Raivo Hein | Tarmo Tanilas

Kümnekordne tulu käeulatuses

Üliedukatel aktsiainvesteeringutel on ühiseid jooni, need tuleb ainult ära tunda.

Pensionifondid on võtnud eesmärgiks kasvatada meie vara paar protsenti aastas. Äripäeva investor Toomas on näidanud, kuidas vara võib pikaajaliselt kasvada ka 10% aastas. Indeksifondid on näidanud veidi paremat ki tootlust. Nii võime paarikümne aastaga kasvatada oma vara halvemal juhul kaks, paremal juhul kuni viis korda. See muidugi pole halb tulemus, aga kui meie võimalus elu jooksul säästa pole just sadades tuhandes eurodes, tõelist finantsvabadust sellega ei saavuta.

Kuidas aga saaks kümmekonna aasta jooksul teenida investeeringutelt kümme ja rohkem korda? Üks võimalus on lugeda läbi Alexander Elderi kauplemisõpik ning üritada muuta börsil mängimine enda elatusallikaks. Paraku õnnestub see paremal juhul käputäiel kauplejail.

Luhtunud võimaluste nimekiri

Minnes ajalukku, on üliedukad aktsiainvesteeringud olnud ka meie käeulatuses. Eesti enda ikooniline edulugu oli Hansapanga aktsia, kus paar tuhat eestlast tegi ilmselt elu parima investeeringu.

Võime kokku panna kõneka loendi luhtunud võimalustest. Kõigepealt Windowsi operatsioonisüsteem, mis tegi Bill Gatesist maailma rikkaima mehe. Ostes näiteks 1994. aastal Microsofti aktsiaid, oleks praeguseks investeeringu 70kordseks kasvatanud. Võite küll öelda, et see on tagantjärele tarkus. Kuid ometi oli meie arvutites juba 1995. aastal Windowsi operatsioonisüsteem ja eeldus selle võidukäiku ette näha täiesti olemas.

IGOR RÕTOV
Äripäeva peadirektor

Veel 15 aastat tagasi ironiseeriti internetikaubamaja üle, kes pole mitte iialgi kasumit teeninud.

Pururikkaks oleksime saanud aga õigel ajal Apple'iga. Mina mäletan 1990ndatest läbipaistvad monitore ning arvutigraafikuid, kes olid andunud Apple'i tarkvara kasutajad. Kui oleksime teinud investeeringu 2003. aastal, oleksime praegu 150 korda rikkamad. Siis tulid iPod, iPhone ja iPad ja veel 2011. aastal investeerides oleksime ikkagi praegu 13 korda rikkamad.

Amazonist ostsime alguses raamatuid ja nüüd ostame ka kõiki muid asju. Veel 15 aastat tagasi ironiseeriti internetikaubamaja üle, kes pole iialgi kasumit teeninud. Kui me oleks selle riski aga võtnud, oleks kasv praegu 25kordne.

Google tuli börsile aastal 2005. Enamik meist kasutas seda selleks ajaks juba iga päev. Kuid kui palju meist taipas firmasse investeerida? Mina jäin igatahes uskuma gurusid ja analüütikuid, kes nimetasid hinnataset absurdselt kõrgeks. Kui ma poleks neid kuulanud, oleksin olnud praegu ligi 20 korda rikkam. Peeti arusaamatuks, et Google'i turuväärtus kujunes kõrgemaks kui kõige suurematel meediagigantidel. Praegu on aga üldteada, et Google koos Facebookiga katab ära üle 80% kogu maailma internetireklaamist. Kas see polnud ennustatav juba hea mitu aastat tagasi?

Tuleme ajas lähemale. Facebook, milleta meil justkui elu enam poleks, tuli börsile sellel kümnendil. Google'iga võrdlus muutis aktsia kohe väga kalliks. Kuid Mark Zuckerberg suutis firma väärtust ikkagi mõjusalt kasvatada. Kui oleksime oma paigutuse teinud 2012. aastal, oleksime kaheksakordses võidus. Kas see on lagi? Analoogidele tuginedes tundub, et kaugeltki mitte.

Viimase kõneka näitena toon välja Tesla. Elon Musk oli ju ometigi väga tuntud juba samal 2012. aastal. Aga kui palju on meie seas neid, kes endale sel hetkel aktsia soetas? Jäime ilma 12kordsest võidust.

Tunne võitja ära

Kõik minu näited on muidugi üks tagantjärele tarkus. Kuid ometi on rida tunnuseid, mis on loetletud ettevõtetel ühised. Nende firmade asutaja on karismaatiline liider, kellel on vankumatu usk oma visiooni. Tavaliselt keskendutakse ühele asjale, kus soovitakse olla konkurentsitult parim. Nad ei heitu ebaõnnestumisest ega kriitikast. Neil kõigil on võime kaasata oma tegevusse juba varakult suurel hulgal talente. Nende tooted-teenused on olemuselt lihtsad ja arusaadavad. Mängeldes kaasatakse massiliselt andunud fänne, kes teevad tasuta turundust.

Reeglina paikneb selline ettevõte USAs. Kasvuaja alguses suhtuvad aktsiaanalüütikud firmasse skepsisega ning ennustavad kadu. Selle tagajärjel püsib aktsia hind mõnda aega madalal, mis loob võimaluse julgematele investoritele. Eduni jõudmine võtab enamasti aastaid ning toob üksjagu tagasilööke. Kui aga edu on saavutatud, kestab see pikalt.

Kui meil aga on tõsine soov oma investeering kümne- või isegi sajakordistada, siis hoidkem silmad lahti. Kas ei võiks sellelaadse potentsiaaliga olla näiteks internetikaubamaja Alibaba või praegu allasurutud hinnatasemel Twitter. Usun, et me kõik võime tuua kümmekond sedalaadi näidet, kelle seast võiksime lemmiku välja valida ja investeerigu ära teha.

Autor omab Tesla aktsiaid.

KOMMENTAAR

Tiigrihüpe kütuseäris

Uue valitsuse maksupaketiga seonduva möllu käigus on jäänud teenimatult tähelepanuta seadusemuudatus, mis aitab taastada ausat konkurentsi kütuseturul.

Seadusemuudatus minimeerib maksupettuste võimaluse valdkonnas, kus näiteks 2010. aastal jäeti maksmata lausa 53% maksudest.

Kasutusele plaanitakse võtta kütuse *online*-kontrollsüsteem, kus hakatakse kajastama kõiki kütuse ostu-müügitehinguid, v.a müük lõppkliendile.

Peamine osa maksupettusi pannakse toime just kütuse mitmekordse edasi- (ja tagasi-)müügi käigus, kus ausal teel hangitud kütus seguneb salakütuse või lausa mootorikütuseks mittemõeldud kütteõliga.

Toote saatedokumentides viidatakse aga kogu aeg originaalsele ehk ausalt hangitud partiile, mistõttu suvaliselt edasimüüjalt ostetud kütuse puhul ei pruugi selle tanklasse jõudes kellelgi enam kindlust olla, kui palju on selle tootekoguse pealt makse makstud ning kust see kütus pärit on.

KAI REALO
Circle K Eesti peadirektor

Ausal kütusemüüjal on lihtsam taluda kontrolli kui konkureerida maksude mittemaksjaga.

Turg läbipaistvamaks

Kütuse kontrollsüsteemi rakendamise järel muutub kütuseturg läbipaistvamaks, sest iga maaletoodud kütusepartii teekonda on võimalik elektrooniliselt jälgida ning maksu- ja tolliametil avaneb võimalus õigel ajal tõkestada kahtlaseid kütusetehinguid, mille tagantjärele uurimine võtab praegu palju aega ja ressursse. Kuna mootorikütuste käitlemine muutub jälgitavaks, siis eeldatavasti väheneb ka kohalik "kütusetootmine", kus raskekütteõlist ja muudest mootorikütustega sarnastest komponentidest segatakse kokku diiselkütusega sarnanev toode, mis lõpuks müüakse mitmekordse kasumimarginaaliga lõpptarbijale.

Lisaks kütuse ostu-müügitehingute registreerimisele tuleb arvele võtta ka kõik kütusemahutid. Kütuseid saab tarnida seejärel vaid registris olevasse mahutisse, võimaldades nii siduda omavahel füüsiliselt toote ja selle saatedokumentatsiooni.

Kuna elektrooniliseks muutuvad tulevikus ka kõik saatelehed ja toodete kvaliteedi vastavussertifikaadid, vähenevad nii paberikulu ning kontrollimisele kuluv aeg. Kui kogu kütustega seotud dokumendid on kajastatud *online*-kontrollsüsteemis, siis pole need ka enam nii lihtsalt võltsitavad.

Kõige lõpuks viiakse kütusemüüjatele määratud tagatisraha vastavusse teostatavate tehingute mahuga.

Seda ennekõike selleks, et vältida olukordi, et ühekordse ostu-müügitehingu järel pankrotti lastud ja seeläbi maksud maksmata jätnud ettevõte teeks tehinguid suurema summa eest kui tema makstud tagatis.

Kõik see kõlab ehk põhjendamatult rangena.

Kütuse jaemüügiga tegeleva ettevõtte juhina saan aga kinnitada, et ausatel kütusemüüjatel on lihtsam taluda mõningast ebamugavust lisanduvate kontrollide näol kui aastaid konkureerida makse mitte maksvate ettevõtetega ning edendada sealjuures jätkusuutlikult oma äri.

JUHTKIRI

Palgatõus ees, hinnatõus järel – järgmisele tiirule

Palgatõus, nagu ajutised asjad ikka, on osutunud püsivaks ja ettevõtjad peavad selle plaanidesse sisse arvestama.

Palgaootuse uuring näitab, et senisele tasemele numbrid pidama ei jää. Kuigi palgaootus on nagu kinnisvara müügile paneku hind, kus on sees kõvasti kauplemisruumi, annab selle võrdlus aastataguse aja ootusega realistliku pildi ja see paneb ettevõtja ohkama – oodatakse 8% suurust palgatõusu.

Palgatõusu purki tagasi suruda ei õnnestu ja nii tuleb ettevõtjatel vee peale jäämiseks see arvutuste aluseks võtta.

Palgaootusega sarnases tempos palga kasvamine on viimastel aastatel kahandanud ettevõtjate kasumit ja seega ka äriga tegelemise motivatsiooni. Võimule tulnud vasakpoolne valitsus pole samuti ettevõtjaid pärikarva silitanud. Aasta alguses kahe aasta konkurentsitult väikseim palgatõusu number võib aga jääda ajutiseks lohuks graafikus, sest põhjused, mis palku ülespoole krutivad, pole kuhugi kadunud.

Kõrvalpilk võõrtööjõule

Esiteks muidugi töökäte puudus. Väiksema palga pakkujad on töötajate leidmisega püsti hädas ja ega oskustöötajaid ja spetsialistegi kuskil virnas vedele. Headele töötajatele palga maksmine, olgu või järjest suurema, on paljudel juhtudel ikkagi odavam kui uute leidmine ja väljaõpetamine.

Töötajate puudus komplektis kõrgete tööjõumaksudega on sundinud ühtesid ettevõtteid kontoreid avama väljaspool Eestit, nagu seda on teinud IT-firmad Nortal ja Helmes. Teised on toonud töötajaid sisse väljastpoolt Eestit, nii et väljastpoolt Euroopa Liitu töötajate Eestisse toomise limiit täitub juba mitmendat aastat keset suve.

Ja seda isegi hoolimata skeemidest, millega on selliseid töötajaid Poola kaudu sisse smugeldatud. Töötus on kahanenud hoolimata sellest, et 55 000 töövõime reformi alla kuuluvast inimesest osa suunatakse aktiivsete tööotsijate hulka.

Teiseks on ellu ärganud inflatsioon ja kasvavate hindadega võidu jooksmine lükkab ka palgatõusule hoogu juurde. Altpoolt lükkab palgataset ülespoole miinimumpalga tõus, sest ühtede palga kasv liigutab astme võrra edasi terve ettevõtte palgavõrgustikku.

Valitsuse tulumaksuvaba miinimumi tõus jätab küll kõige madalama palgaga inimestele rohkem raha kätte ja võtab selle sektori tööandjatelt korraks palgasurvet maha, aga aktsiistõusud, limonaadimaks ja kas või Elektrilevi püsitasu kehtestamine korjab paljude inimeste taskust osa soodustusest riigi kätte tagasi. Kes ettevõtjatest saab, kannab palgatõusu üle hindadesse, konkureerides riigiga sellesama lisanduva palgaraha peale, aga ka inimeste säästud pankades ulatuvad miljarditesse ja kasvavad järjest.

Masinad võtavad töö üle

Seda, et tööstused töötajatele odavamat alternatiivi otsivad, saab välja lugeda ka kasvanud investeeringutest, mis hoonete kõrval läksid suures osas masinatesse-seadmetesse.

Riigi ehitusplaanid lisavad palgatõusule veelgi hagu alla. Siin ei jää üle muud kui nõustuda Eesti Panga juhi Ardo Hanssoni hoiatusega, et avaliku sektori suuremahulised investeeringud ehitusse põhjustaksid niigi kiirelt kasvava ehitussektori ülekuumenemist ja takistaksid tööjõu ümberpaiknemist tootlikumatesse ettevõtetesse ja tegevusaladele.

LOE ÄRIPÄEVAST
Uudis "Palgaootus vallutab tippe" eilses lehes lk 6

REPLIIK

Võõrtööjõu piirangud on mõttetult karmid

Võõrtööjõule kehtestatud kvoot on liiga väike ja eriti takistab kolmandatest riikidest tööjõu värbamist ülikõrge palga nõue.

LEIDA KIKKA
Samelini omanik ja juht

Ettevõtted vaevlevad tööjõu puuduses ja töökäsi lihtsalt ei jätku. Oleme nõus õpetama kolmandatest riikidest tulnud inimesi tööd tegema ning meie kogemuse põhjal hakkavad nad juba pärast neljandat kuud tööga harjuma ning on võimelised tükitööga teenima 700–800 eurot kuus nagu teisedki. Aastate pärast aga juba nagu meie parimad kaks korda rohkem. Nemad on sellega rahul, aga paraku seadused takistavad.

> **Mitte keegi ei ole nõus palkama kolmandatest riikidest inimest, kes pole varem tööd teinud, nendele kehtestatud palganõuetega.**

Mitte keegi ei ole nõus palkama kolmandatest riikidest inimest, kes pole varem tööd teinud, nendele kehtestatud palganõuetega.

Eestis on palju lihtsaid töökohti, kus makstakse veidi üle miinimumpalga – kaubanduskeskustes kärulükkajad, hotellides toateenindajad, nõudepesijad. Eesti inimene ei taha sellist tööd teha ega kavatsegi. Mujal maailmas ju ongi just nendel töödel sisserännanud. Kvootide suurenedes oleks meil rohkem töötajaid, kes maksaksid Eesti riigile makse.

Eesti keele nõue lihttöö tegemiseks?! Vabandage, miks? Meil ei oska 30% töötajatest eesti keelt vaatamata sellele, et nad on elanud ja töötanud siin üle 30 aasta. Aga nad on väga tublid õmblejad, juurdelõikajad ning armastavad oma tööd ja ettevõtet.

Olgem sõbralikud kõigi rahvaste suhtes, kes tahavad meile anda oma panuse ja töötada meiega iga päev koos!

ÄRIPÄEV EETRIS

Kuidas saada lahti suurimast hirmust?

Esinemist kardab suur osa inimesi rohkem kui surma. Kogenud esineja, ettevõtja ning endine poliitik Mihkel Raud räägib oma kogemusest, kuidas ärevusest üle saada ning oma sõnum briljantselt kuulajale kohale viia.

Äripäev eetris

▲ **Raadiosaadet "Äripäev eetris" saab kuulata Äripäeva veebis, tellida iTunesis ja alla laadida Soundcloudis.**

ÄRIPÄEV.EE

> **Kui kõik hästi läheb, siis tahavad kaks osapoolt uuesti abielluda, enne kui nad üldse lahutada jõuavad.**

George Soros Brexiti kohta

31

arsti töötas Eestis 2015. aastal 10 000 elaniku kohta, see on samas suurusjärgus Läti 30ga ja vähem kui Leedus – 38. Tervishoiukulud inimese kohta on meil aga Balti riikide suurimad, ületades 2015. aastal 1000 euro piiri.

toimetaja Juhan Lang
tel 667 0136
juhan.lang@aripaev.ee

AKTSIATURUD

Kas rallivad turud muret ei tekita?

Aktsiaturud vallutavad tippe, võlakirjad ignoreerivad pessimistide prognoose ning isegi kuld, mis leiab poolehoidu just kehval ajal, kallineb. Kuskilt ei paista, et selline ralli turuosalistes muret tekitaks.

FREDY-EDWIN ESSE
kaasautor

24

aasta madalaimale tasemele kukkus juunis volatiilsusindeks, millega kauplejad mõõdavad turul valitsevat hirmu.

Sel aastal kujunenud olukord on kahtlemata omapärane, sest tavaliselt nii paljudel klassidel korraga hästi ei lähe, eriti kui maailma majandus koos juhtivate suurriikide majandusega, nagu USA, pole hoogu sisse saanud. Tähelepanuväärne on ka asjaolu, et volatiilsusindeks, millega kauplejad mõõdavad turul valitsevat hirmu, kukkus juuni alguses USA aktsiaturgudel viimase 24 aasta madalaimale tasemele.

Aktsiad on sedavõrd pikka aega järjest rallinud, et investorid on hakanud kasutama iga väikest langust võimalusena väärtpabereid soetada. Hea näide oli 9. juunil alanud USA tehnoloogaisektori suvine sooduskampaania, mis tõi kaasa kõigi suurnimede, nagu Apple ja Facebook, aktsia odavnemise. Kuid seegi kestis vaid kolm päeva, ülejäänud turg suutis oma taset hoida ning järsku olid need samad tehnoloogiasektori aktsiad atraktiivsed, sest nende hind oli veidikese langenud.

Analüütikute sõnul on aktsiaturgude ralli sel aastal tulenenud eelkõige keskpankade massiivsetest stiimulitest. Hoides baasintressimäärasid madalal ning ostes triljonite dollarite ja eurode eest võlakirju, on USA Föderaalreserv, Euroopa Keskpank ja teised suured keskpangad aidanud tõsta võlakirjade hinda. Kui võlakirjad kallinevad, siis aktsiad ja teised varaklassid muutuvad atraktiivsemaks, isegi kui nende hinnalipik ei näita seda otseselt välja.

Pessimistid või vähemalt ettevaatlikuma väljavaatega analüütikud on mures selle pärast, mis võib juhtuma hakata, kui Föderaalreserv jätkab bassintressimäärade tõstmise ja võlakirjaostude tagasitõmbamisega.

Raha on taas kuningas?

Vanasti võlakirjakuningana tuntud fondijuht Bill Gross hoiatas hiljuti enda investoreid, et nad ei satuks keskpankade tekitatud sinise taeva lummusse. Tema sõnul on kõik turud järjest enam riski all.

Suured institutsionaalsed investorid on alustanud osa panuste sissekasseerimist, müües osa investeeringuid või liikudes vähem riskantsematesse sektoritesse, ütles teleintervjuus CBSile Wells Fargo ülemaailmse varahalduse investeerimisjuht Kirk Hartman. "Kas minu enda portfellis on raha osakaal aasta algusega võrreldes kasvanud? Absoluutselt," ütles Hartman, kes soovib, et võimaliku turu languse korral oleks tal raha, et osta aktsiaid tagasi.

INDEKS

USA börsitõus ei näita raugemise märke

S&P 500 indeks punktides

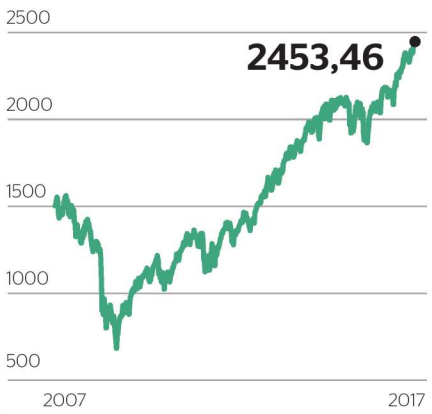

ALLIKAS: BLOOMBERG

finantsuudised.ee soovitab!

Äripäeva Akadeemia

06.09.2017

Bjarte Bogsnes

539 € (km-ga 646,80 €)
Kehtib kuni: 27.06.17
Täishind: 599 € (km-ga 718,80 €)

Pool grupist on juba täis!

Beyond Budgeting

ehk kohanduva eelarvestamise juhtimismudel

Koolitus toimub inglise keeles

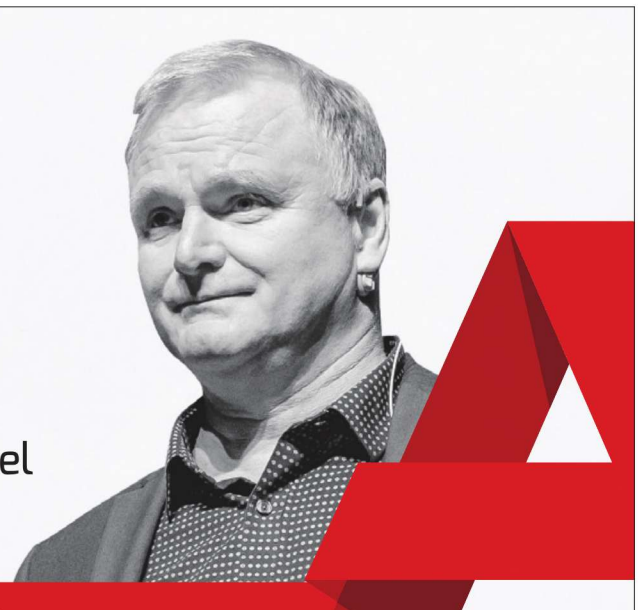

Info ja registreerimine: Harri Jõgis / tel: 667 0283 / e-post: harri.jogis@aripaev.ee / akadeemia.aripaev.ee

▲ Janet Yelleni (vasakul) juhitavast USA Föderaalreservist ja Mario Draghi juhitavast Euroopa Keskpangast sõltub väga palju, mis hakkab juhtuma aktsia- ja võlakirjaturgudel. FOTO: EPA

USA aktsiaturgudel on firmade kasumid pärast 2015. aastat jälle kasvamas ning analüütikud prognoosivad, et S&P 500 ettevõtted kasvatavad sel aastal kasumit keskmiselt 10% ja saavutavad uue rekordtaseme.

Peale kasumite kasvavad ka käibed, mis on oluline märk, sest käibe kasv on jätkusuutlik ja loomulik viis kasumi suurendamiseks. Pärast kriisi keskendusid firmad eelkõige kulude vähendamisele ja aktsiate tagasiostmisele, et näidata teenitud kasumit aktsia kohta suuremana.

Võlakirjakuningana tuntud fondijuht Bill Gross hoiatas enda investoreid, et nad ei satuks keskpankade tekitatud sinise taeva lummusse.

Aktsiad on harukordselt kallid

On veel lootus, et vabariiklaste kontrollitud Kongress ja Valge Maja suudavad mingi maksureformi läbi suruda, mis alandaks ettevõtete maksukoormust ja tooks veelgi suurema kasumite kasvu.

Nagu juuni teise nädala tehnoloogiasektori langus näitas, vist mingi mure siiski eksisteerib aktsiate valuatsiooni pärast ja see võib olla üks tegureid, mis paneb rallile lõpu. Kui mõõta S&P 500 hinnataset prognoositava 12 kuu kasumitega, siis viimase kümne aasta jooksul on USA aktsiad olnud vaid 1% ajast nii kallid, nagu nad praegu on, selgus BMO Private Banki andmetest. Kasumite tõusu peab vaatama käsikäes aktsiate kallinemisega.

Võlakirjaturgudel käib endiselt kõik suuresti keskpankade taktikepi järgi. Aasta alguses 2,47% peal olnud USA kümneaastase valitsusvõlakirja tootlus on praeguseks kukkunud 2,19%-le ja võlakirjade hinnad on tõusnud. Võlakirjade hinnad liiguvad vastupidiselt tootlusele. Keskmise võlakirjafondi tootlus on sel aastal 2,7%, mis teeb sellest viimase viie aasta paremuselt kolmanda aasta.

Mida teevad teised keskpangad?

Võlakirjade väljavaate kohal ripub endiselt giljotiinina Föderaalreservi plaan tõsta baasintressimäärasid. Kuigi majanduskasv maailma juhtivas majanduses on ikka veel tagasihoidlik, siis tööturg on paranenud ja see on oluline osa otsuse langetamisel. Juuni keskel tõstis Föderaalreserv kolmandat korda pärast detsembrit määrasid ning teatas, et plaanib aasta lõpu poole hakata võlakirjainvesteeringuid vähendama.

Küsimus on selles, mida teevad teised keskpangad üle maailma. Euroopa Keskpank pole veel ameeriklastega samas positsioonis, et hakata mõtlema vaba raha koomale tõmbamisele, jaapanlased on sellest veelgi kaugemal ning Hiina keskpank otsustas lisaraha majandusse pumbata kõigest päev pärast Föderaalreservi otsust monetaarpoliitikat koomale tõmmata. Hiinlased keskenduvad eelkõige finantssektori stabiilsuse hoidmisele olukorras, kus võimud üritavad korrastada riigi segast ja riskantset finantssüsteemi.

"Ma olen rohkem mures võlakirjaturu pärast kui aktsiaturgude pärast," ütles Hartman Wells Fargost. "Hea aeg on käes, kuid kardan, et sellele tuleb ühel hetkel lõpp."

SUURTARNE

Walmart huvitub koostööst eestlaste Cleveroniga

Maailma suurima kaupluseketi Walmart Eestit külastavad tippjuhid kinnitasid, et on huvitatud koostöö laiendamisest pakiautomaate tootva Eesti firmaga Cleveron.

Seni on Cleveron saanud tellimuse tarnida Walmarti USA kauplustele 100 pakiautomaati. Cleveroni toodangu vastu on huvi ilmutanud ka britid ja hiinlased, vahendas "Aktuaalne kaamera".

Esmaspäeval kohtusid Walmarti kaks asepresidenti ja Cleveroni juht Eesti presidendi Kersti Kaljulaidiga.

40

sekundiga suudavad Cleveroni robotid kätte toimetada süsteemi sisestatud paki.

Eestis toodetud pakiautomaadid võivad jõuda Walmarti poodidesse ka väljaspool USAd. "Walmart on väga suur rahvusvaheline ettevõte. Meie esindame Ühendriikide haru. Aga kolleegid Suurbritanniast ja Hiinast on huvi väljendanud. Nii et ma usun, et hea toode, millega kliendid rahul on, levib kiiresti üle maailma," märkis Walmarti asepresident Mark Ibbotson.

Cleveroni juhi Arno Küti sõnul käivad neil läbirääkimised veel mitme välisfirmaga, mille nime jätab ta veel avaldamata.

ÄRIPÄEV.EE

KOMMERTSPANKADE INTRESSITOOTED

REKLAAM

Tähtajaline hoius EUR, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	2 aastat	3 aastat	üle 5 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga									
Tallinna Äripank	0,10	0,15	0,20	0,40	0,50/1,50	0,60/1,60	0,70/1,70	-	-	200
Tallinna Äripank (3)	0,25	0,30	0,35	0,55	0,65	0,75	0,85	-	-	200
Citadele Pank	-	-	-	0,01	0,01	0,20	0,35	0,75	-	150
Versobank	0,40	0,50	0,60	1,05	1,05	1,55	1,55	1,65	-	350
DNB	0,01	0,05	0,09	0,18	0,21	0,23	0,28	0,33	-	100
Krediidipank	0,20	0,20	0,20	0,40	0,60	0,80	1,20	1,50	2	100/200 (4)
Inbank	-	-	0,50	0,75	1,00	1,25	1,75	2,00	-	500

Jooksev hoius EUR, %

	keskmiselt kuu jäägilt	kuu püsijäägilt
Danske Bank	kontakteeruge pangaga	
Tallinna Äripank	-	0,00
Tallinna Äripank (3)	-	0,00
Citadele Pank	-	-
Versobank	0,00	0,00
DNB	0,05 (7)	-
Krediidipank	-	0,01
Inbank	-	-

Tähtajaline hoius USD, %

	1 kuu	2 kuud	3 kuud	6 kuud	9 kuud	1 aasta	min summa
Danske Bank	kontakteeruge pangaga						
Tallinna Äripank	0,05	0,05	0,05	0,10	0,15	0,20	200
Citadele Pank	-	-	-	0,90	1,00	1,30	200
Versobank	0,30	0,35	0,45	0,70	0,90	1,10	500
DNB	0,10	0,11	0,14	0,29	0,39	0,49	100
Krediidipank	0,20	0,20	0,20	0,40	0,60	0,80	100/200 (4)

Kursid on päeva jooksul korrigeeritavad; (3) personaalpanganduse klientidele; (4) internetipangas/kontoris (7) päevalõpu kontojäägilt, Äripanga jooksva hoiuse intressimäär on nüüd 0%

Pankade kontaktandmed

Citadele Pank Narva mnt. 63/1, Tallinn, tel 770 0000, faks 770 0001, e-post: info@citadele.ee, www.citadele.ee
Versobank Hallivanamehe 4, Tallinn, tel 680 2500, faks 680 2501
DnB PANK Tartu mnt 10, Tallinn, tel 686 8500, faks 686 8501, e-post: info@dnb.ee, www.dnb.ee
Eesti Krediidipank Narva mnt 4, Tallinn, tel 669 0941, faks 661 6037
Tallinna Äripank Vana-Viru 7, Tallinn, tel 668 8066, faks 668 8065

BALTI ETTEVÕTETE NOTEERIMATA VÕLAKIRJAD

REKLAAM

võlakiri	ISIN kood	emiteerimis-kuupäev	lunastamis-tähtaeg	kupongimäär	intressimakse sagedus	nimi-väärtus, €	emissiooni maht, €
PlusPlus Capital	EE3300110980	24.10.2016	1.10.2017	10,00%	kvartaalne	100	3 000 000
Finora Capital	EE3300110659	10.03.2015	15.03.2018	9,75%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Creditstar	EE3300111046	1.12.2016	1.06.2018	11,00%	kvartaalne	1 000	15 000 000
Mainor Ülemiste	EE3300110691	16.06.2015	26.11.2018	7,00%	kvartaalne	1 000	5 000 000
PlusPlus Capital	EE3300110840	25.01.2016	1.02.2019	13,00%	kvartaalne	1 000	4 000 000
Finora Capital	EE3300110972	22.09.2016	22.05.2019	9,25%	kvartaalne	1 000	1 000 000
Endover Kinnisvara - Vega Residents	EE3300111228	30.05.2017	30.05.2019	11,00%	kvartaalne	100	6 500 000
PlusPlus Capital	EE3300111079	20.12.2016	1.10.2019	12,00%	kvartaalne	100	7 000 000
IuteCredit Europe A8	EE3300111020	28.11.2016	15.10.2019	14,00%	kvartaalne	100	1 400 000
Creditstar	EE3300111053	1.12.2016	1.12.2019	12,50%	kvartaalne	1 000	15 000 000
IuteCredit Europe A9	EE3300111194	12.05.2017	15.06.2020	14,00%	kvartaalne	100	2 000 000

Redgate Capital AS Pärnu mnt 10, Tallinn 10148, tel 66 68 200, bonds@redgatecapital.eu, www.redgatecapital.eu

REDGATE CAPITAL

FONDID

REKLAAM

LHV Varahaldus

19.06

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Pensionifond L, EUR	1,62	1,62	1,62	2,56	2,03	4,69	3,94	4,72	702 651 898
Pensionifond M, EUR	1,27	1,27	1,27	1,76	1,35	2,75	3,28	4,05	86 535 209
Pensionifond S, EUR	1,28	1,28	1,28	1,71	-0,20	-0,39	1,72	2,54	64 015 305
Pensionifond XL, EUR	1,42	1,42	1,42	2,96	2,65	6,29	4,56	5,60	121 033 897
Pensionifond XS, EUR	1,19	1,19	1,19	1,20	-0,20	-0,21	1,70	2,66	20 585 170
Täiendav Pensionifond, EUR	1,66	1,66	1,66	3,21	3,48	8,23	6,03	6,81	9 338 598
LHV Pensionifond Indeks	0,69	0,69	0,69		3,52	-	-	-	5 452 099
LHV Pensionifond Indeks Pluss	0,70	0,70	0,70		4,86	-	-	-	960 028
LHV Pensionifond 100 Pluss, EUR	1,77	1,77	1,77	8,62	1,25	5,33	3,66	6,62	4 665 591
LHV Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,79	0,79	0,79	1,97	-0,41	-0,53	0,49	1,72	538 387
LHV Pärsia Lahe Fond A, EUR	11,13	11,24	11,24		-0,87	2,91	-8,03	8,36	11 321 469,12
LHV Maailma Aktsiad Fond A, EUR	10,35	10,45	10,45		10,37	26,73	6,50	6,63	4 264 526,30
LHV Maailma Aktsiad Fond B, EUR	6,61	6,68	6,68		10,37	26,73	6,50	6,63	-

Nordea Pensions Estonia

19.06

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Nordea Pensionifond A, EUR	1,13	1,13	1,13	6,31	2,52	8,44	3,54	5,31	214 089 622,59
Nordea Pensionifond A Pluss, EUR	0,98	0,98	0,98	9,57	3,1	12,72	5,24	6,84	29 234 684,49
Nordea Pensionifond B, EUR	1,00	1,00	1,00	4,03	1,78	4,31	2,16	3,55	23 657 587,30
Nordea Pensionifond C, EUR	0,89	0,89	0,89	2,20	0,31	-0,16	1,61	2,2	13 089 684,34
Nordea Pensionifond Aktsiad 100, EUR	1,54	1,58	1,56	12,76	3,85	17,45	6,8	9,08	10 983 709,22
Nordea Pensionifond Intress Pluss, EUR	0,80	0,82	0,81	3,56	1,34	3,61	2,85	3,6	2 380 611,11

Trigon Asset Management

19.06

	ost	müük	NAV	riski-aste	% aasta algusest	tootlus (p.a), % 12 kuud	3 aastat	5 aastat	fondi maht
Trigon Balti Fond C, EUR	20,21	20,92	20,51	6,45	7,50	17,90	15,54	12,40	1 505 704,12
Trigon Uus Euroopa Fond C, EUR	32,45	33,60	32,94	11,80	18,17	39,42	7,53	13,54	112 623 114,16
Trigon Venemaa Top Picks Fond C, EUR	21,69	22,46	22,02	22,12	-11,44	33,13	7,36	2,81	10 014 206,40

Fondivalitsejate kontaktandmed

LHV Varahaldus AS Tartu mnt 2, Tallinn 10145, tel 680 0400, faks 680 0402, info@lhv.ee, www.lhv.ee
Nordea Pensions Estonia AS Liivalaia 45/47, Tallinn 10145, tel 710 1250, faks 710 1251, eesti@nordea.com, www.nordea.ee
Trigon Asset Management AS Viru Väljak 2, Tallinn 10111 tel. +372 667 92 00, www.trigon.ee

Maaklerifirmade kontaktandmed

LHV Tartu mnt 2, Tallinn, tel 680 0400, faks 680 0402

Äripäev
Tööstusuudised.ee

Äripäev Nr 119 (5717) 21. juuni 2017

ISSN 1406-2585

INVESTOR TOOMASE BLOGI

Tegin vastuolulise investeeringu

Tegin üleeile õhtul investeeringu, mida ma nõrganärvilistele ei soovita.

Minu pikaaegsed lugejad juba teavad, et olen mõnda aega silmanurgast jälginud kahte üsnagi riskantset ja vastuolulist turgu: Venemaad ja Brasiiliat. Mõlemat regiooni iseloomustab suur sõltuvus toorainetest, poliitiline määramatus ning sestap ka põrgulik volatiilsus – küll tabab turge müügipaanika, siis jälle pöörane ostuhuvi. Olen mõlema regiooni käekäiku jälginud pikki aastaid ning aeg-ajalt kaalunud ka nende majanduse taastumisele panustamist.

Veri on tänavatel

Veidi suuremat huvi olen tundnud eeskätt Brasiilia vastu, kus viimastel aastatel on möllanud sajandi võimsamaid kriise. Riigi majandus on olnud mitu aastat järjest sügavas languses, inflatsioon ja intressimäärad kõrged ning tööpuudus tohutu. Kui lisada siia toorainenõudluse vähenemine ja hindade langus käsikäes lokkava korruptsiooniga, võime mõista, miks Brasiilia börs on maailmas üks vähestest, mida lahutab kõigi aegade tipust veel terve igavik. Pärast mais lahvatanud korruptsiooniskandaali president Michel Temeri ümber on turul toimunud taas korralik korrektsioon ning ka peamiste suhtarvude järgi võib Brasiiliat pidada ikka veel turuks, kus veri on tänavatel.

See on ka üks põhjus, miks ostsin üleeile New Yorgi börsilt dollaris kaupleva, Brasiilia börsi käekäigule panustava ETFi osakuid. Viimase kuuga ligi 15% kukkunud EWZ-sümboli alt leitav ETF investeerib suure ja keskmise suurusega Brasiilia ettevõtetesse ning hõlmab 85% kogu turust. ETFi aastane haldustasu on 0,63% ning dividenditootlus ligi 1,7%. Brasiilias käib suur korruptsioonivastane võitlus, mis on juba mõnda aega andnud käegakatsutavaid tulemusi, töös on olulised majandusreformid, poliitilise kriisi kiuste näitab majandus elavnemise märke ja aastatagusega võrreldes on inflatsioon oluliselt aeglustunud. Minu tagasihoidlik hinnang on, et keskpikas perspektiivis pole riski-tulu suhtel väga viga.

> **Minu tagasihoidlik hinnang on, et keskpikas perspektiivis pole riski-tulu suhtel väga viga.**
> **investor Toomas**

HIND

Brasiilia börsi tabas hiljuti korrektsioon

iShares MSCI Brazil Capped (EWZ) osaku hind USA dollarites

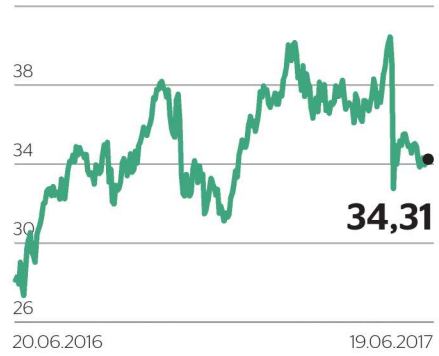

ALLIKAS: BLOOMBERG

Ei soovita järele teha

Samas ei ole mul kavas igavesti Brasiilia turul positsiooni üles ehitada. Kavatsen turul toimuvat hoolega jälgida ja järjekordsete paanikamüükide korral pigem positsiooni suurendada. Kui optimism taas pead tõstab, siis kaalun müümist. Ostsin esimeses jaos veidi enam kui 3000 euro väärtuses kokku 100 EWZi osakut, mis moodustab minu portfellist pisut enam kui 1,1%. See jätab piisavalt ruumi ajas oste hajutada ning mõõdukas risk lubab külma kõhuga volatiilsust taluda.

Et teile ei jääks ekslikku muljet minust kui rajooni parimast Brasiilia eksperdist, meenutagem, et 2015. aasta sügisel, pärast seda kui olin külastanud São Paulo finantskeskust ning rääkinud sealsete ettevõtjatega, leidsin, et turule sisenemiseks pole aeg veel päris küps. Sellest hetkest on Ladina-Ameerika suurim börs kerkinud enam kui 60%.

Investor Toomas on Äripäeva välja mõeldud tegelane, aga tema käsutuses on reaalne raha, mida ta investeerib finantsturgudele. Toomas alustas tegevust 2002. aasta alguses, mil tema käsutusse anti investeerimiseks miljon krooni. Toomase investeerimisotsused langetab Äripäeva börsitoimetus, investeerimismõtteid jagab investor Toomas Äripäeva tagumisel leheküljel ja veebis.

PORTFELL

Kuidas läheb Toomase investeeringutel?

päevane muutus

+0,31%

väärtus 280 079,38 eurot
50% aktsiad / **43%** raha / **7%** võlakirjad

aktsiate päevane muutus protsentides

Lerøy Seafood	**2,63**
Ryanair	0,75
Apranga	0,40
Baltic Horizon Fund	0,30
Tallink	-0,11
Microsoft	-0,18
Berkshire Hathaway B-aktsia	-0,20
Apple	-0,29
Olympic EG	-0,60
iShares MSCI Brazil Capped (EWZ)	-1,51
Statoil	**-2,41**

Viimased tehingud

Ostis: 19. juunil 100 iShares MSCI Brazil Capped (EWZ) osakut hinnaga 30,91 eurot osaku kohta. Tehingusumma oli 3091,20 eurot. Teenustasu oli 14,13 eurot.
Müüs: 11. mail 210 Lerøy Seafoodi aktsiat hinnaga 47,8 eurot aktsia. Tehingusumma oli 10 043,35 €. Teenustasu oli 15,06 €.

SINU ARVAMUS

Kommenteeri Toomase investeerimisotsuseid, jaga oma kogemusi või esita küsimusi veebilehel www.aripaev.ee või e-kirjaga aadressil investor.toomas@aripaev.ee

OMX TALLINN

52 nädalat

Tallinna börsi üldindeks, kajastab põhi- ja lisanimekirja aktsiate liikumisi.

perioodi kõrgeim	1133,78
perioodi madalaim	955,95

TOORAINE

Nafta hind kukkus seitsme kuu põhja

Eile langes nafta hind viimase seitsme kuu madalaimale tasemele.
Brenti toornafta barrel kauples eile pärastlõunal 46 dollaril, pärast seda, kui oli ligi 2 protsenti langenud. WTI toornafta kukkus 1,8 protsenti ja kauples 43,31 dollaril barreli eest.
Põhjuseks on jätkuvalt asjaolu, et kuigi pinged Lähis-Idas süvenevad ja see peaks ühelt poolt nafta hinna kerkima panema, on USA tootmismaht rekordilähedane ja lisaks on oma naftatootmise taas käima saanud Liibüa ja Nigeeria: esimene toodab 50 000 barrelit ja teine 885 000 barrelit naftat päevas. Nigeeria on asunud aktiivselt naftat eksportima ning see tähendab, et naftat on maailmas nõnda palju, et OPECi riikide mai lõpus pikendatud tootmismahu piirang ei avalda hindadele mingit mõju. Samas teatas Saudi Araabia energiaminister Reutersile, et "naftaturg liigub õiges suunas ja tal on lihtsalt vaja aega tasakaalustumiseks".

PANE TÄHELE

Brasiilia lennukitootja Embraer sai Pariisi lennundusmessil miljardi dollari väärtuses tellimusi.

Kaevanduskontsern Rio Tinto müüb Austraalia söekaevandused hiinlaste Yanzhou Coal Miningule.

Hiina üritab oma aktsiategа neljandat korda mõjukasse MSCI indeksisse pääseda.

BÖRSIKAUBAD

Kütused 20.06

USD	
Nafta IPE, bbl	45,69
Nafta NYMEX, bbl	43,21
Mootoribensiin, t	496,75
Diislikütus, t	432,25
Kerge kütteõli, t	424,25
Masuut (1% väävel), t	297,75
Maagaas Henry Hub, btu, USD	2,894

Põllumajandus 20.06

nael = 453,59 g	
Kohv NYBOT, USc/nael	121,65
Valge suhkur NYSE LIFFE, USD/t	403,60
Kakao NYBOT, USD/t	1905,00
Nisu NYSE LIFFE, USD/t	146,50
Rapsiseemned NYSE LIFFE Pariis	361

Värvilised metallid 19.06

USD/t	
Alumiinium LME	1876
Vask LME	5710
Plii LME	2137
Nikkel LME	9000
Tina LME	19700
Tsink LME	2550,5

Väärismetallid 20.06

USD/unts, unts = 31,105 g	
Kuld COMEX	1242,53
Plaatina NYMEX	921,85
Pallaadium NYMEX	867,28
Hõbe COMEX	16,43

VALUUTA

Euroopa Keskpank

Austraalia dollar	AUD	1,467
Bulgaaria leev	BGN	1,956
Hiina jüaan	CNY	7,616
Hongkongi dollar	HKD	8,702
India ruupia	INR	71,971
Jaapani jeen	JPY	124,250
Kanada dollar	CAD	1,481
Korea won	KRW	1271,750
Norra kroon	NOK	9,493
Poola zlott	PLN	4,231
Rumeenia leu	RON	4,599
Singapuri dollar	SGD	1,548
Suurbritannia nael	GBP	0,881
Šveitsi frank	CHF	1,085
Taani kroon	DKK	7,438
Tai baat	THB	37,919
Tšehhi kroon	CZK	26,293
Türgi liir	TRY	3,945
Ungari forint	HUF	309,130
USA dollar	USD	1,116

ALLIKAS: BLOOMBERG KELLA 17 SEISUGA

EUR/SEK ▲
9,7778

EUR/RUB ▲
66,2500

BÖRS

Tallinn 20.06

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	käive, EUR	P/E	ROE	P/B	divid. tootlus
Arco Vara	1,330	-2,92	2 270	16,6	4,9%	0,82	0,8%
Baltika	0,287	0,70	287	61,3	4,1%	2,52	0,0%
Ekspress Grupp	1,350	0,00	911	9,2	9,1%	0,83	4,4%
Harju Elekter	4,150	0,00	212 937	2,6	48,3%	1,25	4,3%
LHV Group	10,300	1,98	22 533	13,6	21,0%	2,84	1,5%
Merko Ehitus	9,270	-0,32	11 070	26,9	5,0%	1,34	4,4%
Nordecon	1,260	0,00	4 289	13,3	8,9%	1,19	7,1%
Olympic EG	1,670	-0,60	57 919	8,8	26,6%	2,33	6,0%
PRFoods	0,375	0,00	-	33,1	1,9%	0,64	0,0%
Pro Kapital Grupp	2,200	1,85	8 716	-	-2,7%	1,44	0,0%
Silvano FG	2,760	-1,08	268 708	10,4	24,2%	2,52	7,2%
Skano Group	0,605	0,00	-	129,2	-23,0%	0,60	0,0%
Tallink Grupp	0,924	-0,11	266 483	14,0	5,4%	0,76	3,2%
Tallinna Vesi	12,500	-0,79	110 752	13,1	20,1%	2,64	4,3%
Tln Kaubamaja	9,160	1,10	35 298	14,5	15,4%	2,24	6,9%
Trigon PD	0,600	0,00	-	128,2	-2,1%	1,12	0,0%
Baltic Horizon Fund	1,329	0,00	29	-	-	-	-

P/E arvutatud viimase nelja kvartali vahearuande (kui on olemas, siis rahvusvahelise raamatupidamisstandardi (IAS) kohase) konsolideeritud koondkasumi emaettevõtja osa põhjal

Riia 20.06

aktsia	sulgemis-hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Grindex	6,35	-0,63	16,7	0,5	-
Latvijas Gaze	9,59	0,10	11,8	0,6	-
Olainfarm	10,50	0,00	12,8	1,5	-
SAF Tehnika	4,80	1,27	15,1	1,3	-

Helsingi 20.06

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Alma Media	6,40	0,31	22,0	4,7	2,5
Citycon	2,41	-0,58	16,1	0,9	6,0
Elisa Comm.	35,23	-0,51	21,4	5,4	4,3
Finnair	6,09	5,55	-	1,0	-
Fortum	14,48	0,70	25,4	0,9	-
HKScan	3,21	0,31	-	0,4	5,0
Kesko	47,11	0,45	52,3	2,2	4,2
Neste Oil	35,52	-0,87	-	2,3	3,7
Nokia	5,81	0,26	-	1,7	-
Olvi	31,07	0,23	18,4	3,1	2,4
PKC Group	23,57	0,08	36,21	3,6	
Stockmann	7,39	0,48	-	0,5	-
Stora Enso	12,02	-1,23	-	1,6	-
UPM Kymmene	26,09	-0,99	-	1,7	3,6
YIT	7,51	-4,94	-	1,7	2,9

Vilnius 20.06

aktsia	hind, EUR	muutus eelm, %	P/E	P/B	divid. tootlus
Apranga	2,54	0,40	-	2,5	6,3
Invalda	4,600	0,00	-	1,1	-
Linas Agro	0,633	0,00	28,5	0,6	-
Panevezio Statybos	1,010	-1,94	-	1,6	-
Siauliu Bankas	0,485	0,21	2,2	1,2	-
Snaige	0,300	14,94	-	0,6	-

LHV Group ▲
+1,98%

Arco Vara ▼
-2,92%

LOE VEEBIST
Värsked börsiuudised: **www.aripaev.ee/bors**
Turuülevaade: **investor.aripaev.ee**